ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

КУНДАЛИК ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ РЎЗНОМА

1991 йил 28 ноябрь
ПАЙШАНБА
№ 230 (5.273).
Баҳоси 8 тийин.

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ◆ Ҳафтада беш марта чоп этилади

ЕСАНГ—ОВҚАТ, КИЙСАНГ—ЛИБОС, СОТСАНГ—ТИЛЛА

Дил ҳамрози

Пахта — республикамиз иқтисодининг асосини ташкил этади. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра бир тонна хом ашёдан 4.320 метр газлама, 120 килограмм ўсимлик ёғи, 100 килограмм чигитпўчоқ — шелуха, 240 килограмм кунжара, 15 килограмм кир совун, 35 килограмм линт — калта тола ва бошқа кўплаб маҳсулотлар олинади. Пахта ғоят муҳим мудофаа аҳамиятига молик эканлиги, кимё саноатининг кўпгина жабҳаларида кенг фойдаланилиши бизга яхши маълум. Олимлар ғўзапоядан, унинг чаноғидан хом ашё сифатида фойдаланиб, турли маҳсулотлар тайёрлаш технологиясини алақачон яратганлар. Демак, пахта озиқ-овқат муаммосини ҳал этишда, чорвачиликни ривожлантиришда, одамларнинг кийим-кечакка, рўзғор буюмларига, газламага бўлган талаб-эҳтиёжини қондиришда, енгил ва кимё саноатини хом ашё билан таъминлашда катта аҳамиятга эга. Юқорида таъкидланганидек, бир тонна хом ашёдан шунча маҳсулот олинса, Ўзбекистон деҳқонлари бу йил етиштирган 4 миллион 637 минг тоннадан зиёд пахта қанчалик катта бойлик эканлигини тасаввур этиш мумкин. Агар улар пулга чақилса, неча-неча миллиард сўмни ташкил этади. Маълумки, толанинг ғоят катта қисми, бошқа маҳсулотларнинг муайян бўлаги қўшни жумҳуриятларга, чет эл мамлакатларига сотилади. Пахта республикамиз хазинасига жаҳон бозорида эркин алмаштириладиган валюта тушишини таъминлайди. Унга халқимиз эҳтиёжи учун ғоят зарур бўлган кенг истеъмол молларини харид қилиш мумкин.

Ана шу қимматбаҳо хом ашёдан мўлжалдагидан зиёд ва сифатли маҳсулотлар тайёрлаш кўп жиҳатдан пахта тозалаш саноатига, мазкур тармоқда иш қай даражада ташкил этилганлигига, замонавий технологик жараёнлар жорий қилинганлигига ва бошқа кўпгина омилларга боғлиқ. Ҳеч бир муболағасиз айтиш мумкинки, шу соҳадаги кўрсаткичлар Ўзбекистоннинг иқтисодий қудратини белгилашда муҳим аҳамият касб этади.

Хўш, пахта тозалаш саноати ҳозир қандай аҳволда? Тармоқ ходимлари ўз зиммаларидаги ғоят масъулиятли вазифани қай даражада адо этмоқдалар? Бозор иқтисоди ишчи-хизматчилар фаолиятига, пахта толаси савдосига қандай таъсир этмоқда? «Узхлопкопром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси бош муҳандиси, республикада хизмат кўрсатган саноат ходими Абдимўмин ОМОНОВ билан ана шу масалалар хусусида суҳбатлашдик.

— Абдимўмин Омонович! Илгари пахта тозалаш саноатига иқтисодиётнинг муҳим тармоғи сифатида қаралар, вазирлик поғонасига кўтарилганди. 1984—1989 йилларда унинг миқёси бошқарма даражасига тушириб юборилди. Минг шукрки, кейинги уч йилда тармоқнинг мавқеи тикланди. Бошқарувдаги салбий ҳолатлар пахта тозалаш саноатига қандай таъсир этганлигини изоҳлаб берсангиз.

— Сиз тилга олган 1984—1989 йиллар бошқа кўпгина тармоқлар сингари пахта тозалаш саноати учун ҳам ғоят қийин, мураккаб давр бўлди. Узоқ йиллар давомида поғонама-поғона, не-не заҳматлар эвазига вужудга келтирилган тармоқ пароканда қилинди, уни ташкилий-иқтисодий жиҳатдан бошқариш тизими барбод этилди. Соҳада ягона техника сиёсатини ўтказиш издан чиқди. Энг ёмони шундаки, ходимлар сонининг ўйламай-нетмай қисқартирилиши тармоқ ажойиб мутахассислардан, ўз ишининг билимдонларидан ажралиб қолишига олиб келди. Шу ўринда бир мисол келтираман; ўша пайтда республика бошқармасида корхоналар маҳсулотларини буюртмачиларга жўнатиш, турдош соҳалар ўртасида ҳисоб-китоб ишларини олиб бориш сингари юмушлар билан атиги беш-олти киши шуғулланди. Ваҳоланки, республика ялпи маҳсулотининг жуда катта қисми улар қўлидан ўтади, йигирма миллион аҳолининг турмуши, тақдири кўп жиҳатдан пахта тозалаш саноати маҳсулотларидан мумкин қадар кўпроқ фойда кўрилишига боғлиқ.

Хайриятки, 1989 йилдан бошлаб барча масалаларга, шу жумладан тармоғимизга бўлган муносабат, ёндашув ўзгарди. Ўпирилиш даврида вужудга келган аҳволни ўнглаш юзасидан кўплаб ташкилий-техникавий, иқтисодий тадбирлар амалга оширилмоқда. «Узхлопкопром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси тузилганлиги, унга мустақил тармоқ сифатида қаралаётганлиги туфайли бугунги кунда яхши натижаларга эришилаяпти.

— Бу қандай техник-иқтисодий кўрсаткичларда намоён бўлмоқда!

— 1991 йилнинг ўн ойи натижаларига назар ташлайлик. Шу даврда тармоқ корхоналарида 3 миллион 575 минг тонна хом ашё қайта ишланиб, 1 миллион 161 минг тонна тола тайёрланди. Тола чиқиш режадаги 31,7 ўрнига 32,5 фоизни ташкил этди. Бу кўзда тутилганидан ташқари неча ўн минг тонналаб тола олинганлигини билдиради. Шу соҳада белгиланган режа 103,3 фоизга адо этилди. Тармоқ корхоналарида халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни кўпайтиришга алоҳида эътибор берилмоқда. 1991 йилнинг ўн ойида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан икки ярим баравар кўп, яъни 8,2 миллион сўмлик кенг истеъмол моллари тайёрланди.

— Ҳар бир тармоқнинг пешқадам корхоналари, ўз касбига меҳр қўйган фидойилари бўлади. Юқорида тилга олинган муваффақиятларга қайси меҳнат жамоалари, ишлаб чиқариш пешқадамлари катта ҳисса қўшишмоқда!

— Кейинги пайтда мумкин қадар яхшироқ техник-иқтисодий кўрсаткичларга эришиш барча меҳнат жамоаларининг дил муддаосига айланган. 1991 йилнинг ўтган даврида Бухоро, Наманган, Хоразм, Фарғона ишлаб чиқариш бирлашмалари қувончли натижаларни қўлга киритдилар. Корхоналар ўртасидаги меҳнат беллашуви йилнинг ҳар чорагида якунланиб, ғолиблар моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириб борилмоқда. Чуст, Шофиркон, Хўжайли, Тошлоқ, Чортоқ, Тошбулоқ пахта тозалаш заводларининг меҳнат жамоалари яхши кўрсаткичларга эришганликлари учун Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитасининг дипломи ҳамда пул мукофотига сазовор бўлдилар. Бухоро, Қоракўл, Хонқа, Улуғбек, Олтиариқ, Ленин йўли, Жарқўрғон пахта тозалаш заводларининг жамоалари эса «Узхлопкопром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳамда агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси марказий қўмитасининг дипломи ва пул мукофотлари билан тақдирландилар.

Тармоқ жонкуярлари ҳақида гап борганида Олтиариқ пахта тозалаш заводи тола ажратувчиси Йўлдош Ҳамзаев, унинг ҳамкасби — Қўқондаги 2-корхона ишчиси Мадамин Ўролиев, Ульянов пахта тозалаш заводи юкловчиси Мейли Файзиев, Кировдаги корхона ишлаб чиқариш пешқадами Саидахон Султонова, Гулистон пахта тозалаш заводи илғорлари Бўри Қосимов, Гулнора Омонқулова, Далварзин пахта тозалаш заводи бригадири Муҳаммаджон Азимов ва бошқа ўнлаб, юзлаб ўз касбининг фидойиларини фахр-ифтихор билан тилга оламиз. Улар кўп йиллардан бери шу соҳада меҳнат қилиб, малакаларини ошириб бормоқдалар ва ҳамкасбларига намуна бўлаяптилар.

— Ишнинг муваффақияти кўп жиҳатдан технологик жараёнларнинг такомиллаштириб борилишига, фан-техника ютуқларининг жорий этилишига, ходимлар учун меҳнат шарт-шароитларининг яратилишига боғлиқ. Бирлашмада шу соҳада қандай тадбирлар кўрилаяпти!

— Дарҳақиқат, ҳар бир жараён мукаммаллашиб боради. Шундай бўлмаса, тараққиёт тўхтаб қолган бўлур эди. Бундан ташқари машина-ускуналар фойдаланилиши жараёнида эскиради, яроқсиз ҳолга келади. Тармоқ корхоналарида ҳар йили мавжуд машина-ускуналарнинг 9—10 фоизи янгиланади. 1991 йилнинг ўн ойида 2000 дан ортиқ турли дастгоҳлар, механизмлар ўрнатилиб, ишлаб чиқаришга жорий этилди. Шулардан 900 таси фан-техниканинг сўнгги ютуқлари асосида яратилган ускуна ва қурилмалардир. «5ДП-130» типидаги тола ажратгич, тозалаш ва қуритиш жараёнлари бир йўла адо этиладиган «СБО», «СБТ» деб номланувчи қурилмалар, калта толани чигитдан ажратиб олувчи «5ЛП» типидаги дастгоҳ, «РХ», «1ХК», «4х5» сингари тозалагичлар, хом ашёни қуритадиган ва тозалайдиган «УХК» деб аталувчи ускуналар тизмаси, газсимон ва суюқ ёнилғида ишлайдиган иссиқлик генераторлари ва бошқа кўплаб техника воситалари шулар жумласидандир. Корхоналардаги ишлаб чиқариш жараёнларининг такомиллаштирилиши, замонавий машина-ускуналарнинг жорий этилиши биринчи навбатда меҳнат унумдорлигини оширишда муҳим аҳамият касб этаяпти. Зотан, бу масала жамиятдаги, иқтисодиётдаги муаммоларни ҳал этишнинг бош омили ҳисобланади. Меҳнат унумдорлигини оширмай туриб иқтисодиётни ўнглаб бўлмаслигига одамлар кўп марта ишонч ҳосил қилганлар.

— Абдимўмин Омонович! Бозор иқтисоди шароитида ишчи-хизматчилар, инженер-техник ходимларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш юзасидан қандай чора-тадбирлар амалга оширилмоқда! Ёрдамчи хўжаликларнинг турли тармоқларини вужудга келтириш соҳасидаги ишлар қандай самара бераяпти!

— Энг аввало, ҳар қандай режани рўёбга чиқариш учун у ёки бу корхона, тармоқ иқтисодий жиҳатдан бақувват бўлиши зарурлигини таъкидлаш керак. Бу яхши техник-иқтисодий кўрсаткичлар қўлга киритилишига, фойда олиш топшириғи зиёдаси билан адо этилишига боғлиқ. Бирлашмамиз 1991 йилнинг ўтган даврида фойда олиш режасини муваффақиятли бажарди. Ходимларни бозор шароитида ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш мақсадида корхоналар томонидан ҳар ойда 120 сўм ва ундан кўп қоплама пули тўланмоқда. Деярли барча заводларда тушлик овқат бепул қилинган. Бундан ташқари айрим корхоналар болалар боғчаси, уй-жой, коммунал хизматлар учун тўланадиган маблағларни ўз фойдаси ҳисобидан қоплаяпти. Шунингдек, баъзи заводларда қишга сабзавот, ўтин-кўмир сотиб олиш учун 100 сўмдан 300 сўмгача бир марта ёрдам пули берилади. Нафақага чиққан ишчи-хизматчилар ва ёш оилаларга 500 сўмдан 2 минг сўмгача ёрдам пули берилмоқда. Шу тадбирларга ва бошқа имтиёзларга 1991 йилнинг ўтган даврида бирлашма бўйича 27 миллион сўм сарфланди.

Ёрдамчи хўжаликларда ҳозирги пайтда 6.366 бош қорамол, шу жумладан 1.990 бош сигир, 9.252 бош қўй-эчки, 437 бош чўчқа, 7.453 бош парранда, 2.028 та асалари оиласи боқилмоқда. Йил бошидан бери 4.880 центнер гўшт, 28.700 центнер сут, 250 минг дона тухум, 100 центнер асал етиштирилиб, бу маҳсулотларнинг асосий қисмидан корхоналар қошидаги болалар боғчаларида, профилакторий-санаторийларда фойдаланилди. Қолгани ишчи-хизматчиларга бирмунча арзон баҳоларда сотилди. Бундан ташқари корхоналардаги теплицалар ва экин пайкалларида 442 центнер лимон, 223 центнер сабзавот, 1143 центнер қовун-тарвуз, 915 центнер ҳўл ва данакли мева етиштирилди. Ёрдамчи хўжаликлардаги молларни емиш билан таъминлаш мақсадида 35.231 центнер ширали озуқа, 4.301 центнер дағал хашак жамғарилди. Бу борада Наманган вилоятидаги Чуст, Самарқанд вилоятидаги Каттақўрғон, Сурхондарёдаги Комсомолобод пахта тозалаш заводларининг ёрдамчи хўжаликларида, айниқса, яхши натижаларга эришилмоқда.

Кейинги йилларда баъзи корхоналарда, тайёрлов пунктларида яна бир фойдали ишга қўл урилди. Маълумки, ҳар йилги пахта ҳосилини қайта ишлашга асосан олти-етти ой кетади. Бошқа вақтда ишчи-хизматчилар бекор қолишади, корхонадаги ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланилмайди. Айниқса, тайёрлов пунктларидаги майдончалар ёзнинг иссиқ кунларида бўш ётади. Шуларни ҳисобга олиб ишбилармон кишилар ғишт тайёрлаш бўлинмалари, тегирмон, мойжувоз, тикувчилик, атлас тўқиш цехлари ва бошқа ҳунармандчилик шохобчаларини ташкил этдилар. Маълум муддат ўтгач, ғишт пиширадиган учта йирик цех вужудга келди. Бу тадбирлар икки жиҳатдан катта аҳамиятга эга. Биринчидан, бундай корхоналарда ходимларни йил бўйи иш билан, моддий маблағ билан таъминлаш имконияти яратилди. Иккинчидан, халқ учун зарур хизматлар йўлга қўйилди. 1991 йилнинг ўн ойида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан бирлашма бўйича кенг истеъмол моллари тайёрлаш икки ярим баравар кўпайди.

— Ҳар бир тармоқ тараққиётини кенг кўламда олиб бориладиган бунёдкорлик ишларисиз тасаввур этиб бўлмайди. Пахта тозалаш саноати корхоналарини кенгайтириш, уларнинг ишлаб чиқариш қувватини ошириш, ижтимоий, маданий-маиший иморатлар қурилишига капитал маблағ сарфлаш масалалари қандай ҳал этилмоқда!

— Суҳбатимиз аввалида таъкидланганидек, илгари тармоқни ривожлантириш диққат марказида бўлиб, йилига 70 миллион сўм ажратиларди. 1986—1989 йилларда бу кўрсаткич 30 миллион сўмга тушиб қолганди. Кейинги икки йилда капитал маблағ ажратиш аввалги даражага етказилди. 1991 йилнинг ўтган даврида 77 миллион 873 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишлари адо этилди. Бунинг эвазига қарийб 26 минг квадрат метр саҳнли турар-жойлар, иккита болалар боғчаси, бешта хом ашё ва чигит сақланадиган омборхона ва бошқа кўплаб иморатлар фойдаланишга топширилди. Ҳозирги пайтда 2100 ўринли еттита клуб, тўртта профилакторий-санаторий, 834 ўқувчига мўлжалланган замонавий мактаб, учта кашшофлар оромгоҳи ва бошқа маданий-маиший бинолар барпо этилмоқда. Вилоят марказлари ва йирик шаҳарлар ҳавосига, атроф-муҳитига етказилаётган экологик зарар ҳисобга олиниб, бешта пахта тозалаш заводини уларнинг ҳудудидан ташқарига чиқариш мақсадида янги корхоналар қурилмоқда. Бунёдкорлик ишларига аҳамият бериб келинаётганлиги туфайли бирлашма ҳозирги пайтда 390 минг квадрат метр саҳнли уй-жой фондига, 125 та болалар боғчаси, 14 та профилакторий-санаторий, 68 та клуб, 19 та кашшофлар оромгоҳига ва бошқа кўплаб маданий-маиший хизмат шохобчаларига эга. Улар муқим меҳнат жамоаларини қарор топтиришда, ходимларнинг ҳордиқ чиқариши ва саломатликларини тиклашларида, энг асосийси ўз қадрдон корхоналарига бўлган меҳр-муҳаббатларини оширишда муҳим аҳамият касб этмоқда.

— Баъзи кишилар «Ўзбекистон пахтасининг жаҳон бозорида мавқеи жуда паст, кейинги пайтда биздан тола сотиб олиш кескин камайиб кетди» деган мулоҳазаларни билдиришади. Бу фикрларга аниқлик киритиб, тола сифатини яхшилаш учун қандай чоралар кўрилаётганлигига тўхталсангиз ва шу соҳадаги муаммоларни ўртага ташласангиз.

— Энг аввало тармоқдаги ҳақиқий аҳволдан бехабар кишиларнинг мулоҳазалари асоссизлигини таъкидламоқчиман. Пахта толаси илгари Москвадаги «Союзглавлегпромсирьё», «Новоэкспорт» ташкилотларининг ҳужжатлари бўйича Марказнинг қатъий кўрсатмаси билан мамлакат ичкарисига, чет элга жўнатиларди. Ҳозирги пайтда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида тузилган «Узглавлегснабсбит» бош бошқармаси бу вазифани бажармоқда. Хом ашё чет элга шу идора раҳбарлигида «Тола», «Узагроимпекс», «Узкоопвнешторг» ва бошқа ташкилотлар орқали сотилмоқда. Унинг ҳажмида унчалик катта ўзгариш бўлмаганлигини уч йил кўрсаткичлари тасдиқлайди. 1989, 1990 йилларда, 1991 йилнинг ўн ойида чет элга 1 миллион 212 минг тонна пахта толаси сотилди. Бундан ташқари капиталистик давлатларга 1990 йилда 67 минг тонна, 1991 йил ўн ойининг ўзида 115 минг тонна тола сотилганлиги Ўзбекистон пахтасига бўлган талаб ўсиб бораётганлигини кўрсатади.

Бу фикрлардан маҳсулот сифатидан тўла қаноат ҳосил қилаяпмиз, уни янада яхшилаш билан боғлиқ тадбирларни адо этишга ҳожат йўқ, деган хулоса чиқарилмаслиги керак. Ҳали бу борада камчиликлар, ҳал этилиши зарур бўлган муаммолар анчагина. Масалан, Тошкент, Жиззах вилоятлари ишлаб чиқариш бирлашмаларида тайёрланаётган толанинг ГОСТ талабларига жавоб бериши 20.4—35,5 фоизни ташкил этмоқда. Ҳозирги пайтдаги долзарб муаммолардан яна бири республикада экиладиган пахта навларининг ғоят кўпайиб кетганлиги, улардан аралаш ҳолда фойдаланилаётганлигидир. Айримлари серҳосиллиги, касалликларга чидамлилиги жиҳатидан мақбул бўлса-да, ғоят қийин тозаланиши, бир неча марта ишлов берилиши оқибатида толанинг ташқи кўриниши ёмонлашиши, пишиқлиги камайиши ва бошқа томонлардан тармоқ ходимларига қийинчилик туғдирмоқда. Афсуски, шундай навлар экиладиган майдонлар тобора кенгайиб, 1991 йилда ялпи пахтазорларнинг 42 фоизини ташкил этди.

Толанинг барча хусусиятлари ва кўрсаткичларини бир йўла, беками кўст аниқлаш мақсадида АҚШдан дастлабки тўртта «Спинлаб» деб номланадиган ускуналар мажмуи сотиб олиниб, улардан кенг фойдаланилмоқда. Шунингдек, заводларимизни замонавий лаборатория анжомлари билан таъминлаш мақсадида Венгрия ҳамкорлигида қўшма корхона ташкил этилди.

Тармоқ истиқболи, унинг олдида турган муаммоларни ҳал қилиш ҳақида мулоҳаза юритадиган бўлсак, учта йирик масалани тилга олиш зарур. Биринчиси: кейинги йилларда хўжаликлар билан тайёрлов пунктлари, пахта тозалаш заводлари ўртасидаги иқтисодий муносабат бир неча марта ўзгартирилди, турли тажрибалар қилиб кўрилди. Уларнинг айримлари кўп чалкашликлар, қийинчиликлар келтириб чиқарди. Ҳозир кўп жойларда хўжаликлар пахта тозалаш саноати билан пировард натижа — тола бўйича ҳисоб-китоб қилмоқда. Бу ижобий натижалар бераяпти. Ҳамма ерда шундай усулга ўтиш мақсадга мувофиқ. Иккинчи масала шу фикрнинг узвий давомидир. Ҳозирги пайтда тайёрлов пунктлари, заводларнинг маълум қисми қишлоқ хўжалиги органлари тасарруфига берилган. Бу тармоқда ягона техника сиёсатини олиб бориш, технологияни такомиллаштириш, тараққиёт йўлларини белгилаш имконини бермайди. Корхоналар, пунктлар бир тармоқ таркибида бўлиши умумий иш манфаатига хизмат қилади. Хўжаликлар тайёрлов пунктларини ижарага олишлари, хом ашё қайта ишлангани учун корхона билан тегирмон йўсинида ҳисоб-китоб қилишлари мумкин. Учинчи масалани қуйидагича ифодаласа бўлади: пахтани тайёрлаш, қайта ишлаш, бу тармоққа ускуналар етказиб бериш, илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш ва бошқа юмушлар билан бешта мустақил идора шуғулланмоқда. Уларни ягона мақсадга бирлаштириш соҳани ривожлантиришга хизмат қилган бўлур эди.

Бирлашмамиз меҳнат жамоалари фидоий деҳқонларимиз томонидан етиштирилган оқ олтинни сифатли қайта ишлаш, Ўзбекистон пахтасининг обрў-эътиборини янада баланд кўтариш учун ўзларининг куч-ғайратлари, билим ва тажрибаларини тўла сафарбар этаверадилар.

Суҳбатдош:

С. САИДАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ШУДГОРЛАШ ҚИЗҒИН

Район шоликорлари жорий йилда 1324 гектар ерда деҳқончилик қилишди. Режа ортиғи билан бажарилди. Бу ерда юқори ҳосил миришкорлари кўп. «Правда», «Коммунизм» жамоа хўжаликлари ва Беруний номли давлат хўжалиги жамоаларида ҳосилдорлик 30 центнердан зиёда бўлди. Айни пайтда хўжаликларда шудгорлаш ишлари қизғин давом этмоқда.

Р. МАМАДАЛИЕВ.
Поп районн.

НИҲОЛ ЎТҚАЗИЛМОҚДА

Наманган район сув хўжалиги бошқармасининг ишчи-хизматчилари кўчат ўтқазмоқдалар. Сирдарёнинг қирғоқларида ястаниб ётган ерларга мевали ва манзарали кўчатлар экиш билан тупроқ емирилишини, атроф-муҳит мусаффолигини сақлаб қолинади. Ҳозир бу ерга 10 минг туп терак, тол ва мева кўчатлари олиб келиниб, сифатли қилиб ўтқазилмоқда. Бу иш Дзержинский номли, Охунбобоев номли, Орджоникидзе номли жамоа хўжаликлари ҳудудида уюшқоқлик билан амалга оширилаяпти. Ниҳолларни ўтқазишда сув хўжалигининг ишчи хизматчилари фаол иштирок этишмоқда.

А. ХОЛМИРЗАЕВ.

Деҳқончилик-саноат янгиликлари

ОМИЛКОРЛИК

Хива районидаги Фрунзе номли колхоз балиқ етиштирадиган энг йирик хўжаликлардан бирига айланди. Хўжалик ҳудудидаги Саёд кўлини тозалашга қарор қилган хўжалик раҳбарларининг омилкорлиги ва ташаббуси туфайли шунга эришилди. Кўлнинг сатҳи 65 гектар келади.

Секин-аста сассиқ батқоқликка айланган кўл тозаланиб, унинг суви алмаштирилди, балиқ қўйиб юборилди. Мана энди, колхозчилар ишнинг дастлабки якунларини чиқаришмоқда. Бу йил 200 тоннага яқин турли хилдаги балиқ колхозчилар ва Хива аҳолиси дастурхонига етказиб берилди. Хўжалик бундан уч юз минг сўмга яқин соф фойда олди.

Иштаҳа овқат вақтида келади, дейишади. Шу боисдан бўлса керак, колхозчилар кўлнинг иккинчи 85 гектар келадиган қисмини тозалашга қарор қилдилар. Колхоз ҳисобчиларининг тахминларига қараганда ана шу тадбирдан олинадиган иқтисодий самара бир ярим миллион сўмни ташкил этади. Чунки сув ҳавзасининг ҳар квадрат метри бир сўм даромад келтиради.

ҚИРДАГИ ҒАЛЛАЗОРЛАР

Яккабоғ районидаги «Коммунист» совхозининг ғаллазорлари денгиз сатҳидан бир ярим минг метр баландликка жойлашган. Бу йил 2,5 минг гектар ерга кузги буғдойнинг «Сурхок» нави ҳамда арпанинг «Унумли» нави экилди.

— Ғалла жуда тез, 25 кун ичида экилди, — дейди совхоз директори А. Бердиев. — Шу мақсадда бир йўла 10 та сеялкадан фойдаландик. Деҳқонларимиз қирларда ишлар экан, ўзларининг бутун маҳоратларини кўрсатишларига тўғри келди.

Бу гал совхоз биринчи марта суғориладиган ерларга бошоқли экинлар экди. Унга юз гектар ер ажратилди. Яқин келажакда суғорма ерларда бошоқли экинлар майдони ўн баравар кўпаяди. Бунинг учун Қизил дарё сувини 350 метрга кўтариш керак бўлади. Ҳозир битта насос ишлаяпти ва далаларга сув чиқаряпти. Бундан ташқари хўжаликда эски канал тикланмоқда. Унинг ёрдамида катта-катта экин майдонларини суғориш мумкин бўлади.

КОРХОНА КЕНГАЙТИРИЛМОҚДА

Гулистон тажриба ремонт-механика заводида қуйиш цехининг янги биноси қад кўтарди. Ҳозир Тошкент мотор заводининг мутахассислари ностандарт технологик ускуналари, қолиплаш машиналарини ўрнатмоқдалар. Пўлат ва чўян қуйиш учун қолипларни ҳам ишлаб чиқиш ниҳоясига етказилмоқда.

Айни вақтда янги корхона учун ишчилар ва ходимлар тайёрланмоқда. Бу ерда саккиз мутахассислик бўйича уч ойлик ўқишга одамлар қабул қилинмоқда. Таълим олувчиларга 150 сўмгача стипендия берилади, ёшлар бу ўқишга жон-жон деб қатнашмоқда.

Завод маҳсулотлари истеъмолчилари тобора кўпроқ маълум бўлмоқда. Мана яқинда «Жигули» ва «Москвич» автомобиллари учун тормоз колодкалари ишлаб чиқара бошладилар. Улар сифат жиҳатидан бошқа корхоналарникидан қолишмайди, у дўконларда тез сотилмоқда. Халқ истеъмоли молларининг бошқа турларини ишлаб чиқариш ҳам ўзлаштирилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ 1991 ЙИЛ 30 ОКТЯБРДАГИ «АНДИЖОН ВИЛОЯТИДАГИ МОСКВА НОҲИЯСИ ВА ЛЕНИНСК ШАҲАРЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ НОМЛАРИНИ ТИКЛАШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ВА «СИРДАРЁ ВИЛОЯТИДАГИ ВОРОШИЛОВ НОҲИЯСИ ВА ВЕРХНЕВОЛИНСК ШАҲАР ПОСЁЛКАСИ НОМЛАРИНИ ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҲАМДА 1991 ЙИЛ 18 НОЯБРДАГИ «АНДИЖОН ВИЛОЯТИДАГИ ИЛЬИЧЕВСК ШАҲРИНИНГ ТАРИХИЙ НОМИНИ ТИКЛАШ ҲАҚИДА»ГИ ҚАРОРЛАРИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раёсатининг 1991 йил 30 октябрь ва 18 ноябрдаги Москва ноҳиясининг тарихий номи — Шаҳрихон ноҳияси номини, Ленинск шаҳрининг тарихий номи — Асака шаҳри номини, Ильичевск шаҳрининг тарихий номи — Қорасув номини қайта тиклаш ҳамда Ворошилов ноҳиясининг номини Сайхунобод ноҳияси, унинг маъмурий маркази Верхневолинск шаҳар посёлкаси номини Сайхун шаҳар посёлкаси деб ўзгартириш ҳақидаги қарорлари тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси

Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент, шаҳри,
1991 йил 21 ноябрь.

ВИЛОЯТ БОҒЛАРИ

25 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг ижтимоий ривожланиш, фан ва маданият мажмуида мажлис бўлиб ўтди. Унда вазирлик ва идораларнинг , шаҳар ва вилоят ободонлаштириш ҳамда маданият бош бошқармаларининг бошлиқлари, маданият ва истироҳат боғларининг директорлари, меъморлар, муҳандислар, агрономлар ва бошқалар қатнашдилар.

Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. Самандаров олиб борди.

Унда Тошкентдаги Алишер Навоий номли Ўзбекистон миллий боғида Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятларнинг боғларини ташкил этиш хусусидаги масала кўриб чиқилди.

Мажлисда Ўзбекистон Президенти И. А. Каримовнинг таклифига биноан пойтахтимизда миллий боғ барпо этилганлиги ва унда ўзбек халқининг буюк шоири ва мутафаккири Алишер Навоийнинг улкан ҳайкали қад кўтарганлиги таъкидланди. Эндиликда бу масканни бутун Ўзбекистоннинг, ундаги барча вилоятларнинг кўркам чаманига, маданият ва истироҳат боғига айлантириш зарурлиги айтилди.

Мажлис иштирокчилари Ўзбекистон миллий боғига бордилар. Улар боғдан Тошкент, Самарқанд, Фарғона, Наманган, Андижон ва бошқа вилоятлар учун ажратиладиган ерларни кўздан кечирдилар.

Қорақалпоғистон Республикаси ва ҳар қайси вилоят ўз боғини барпо этиш ишларини икки босқичда олиб боради. Биринчи босқичда амалга ошириладиган ишлар «Наврўз» байрамига тугалланади. Шундан кейин иккинчи босқич бошланади. Ҳар бир вилоят ўзига хос лойиҳа ва режа асосида ўз боғини бунёд этади.

Уларнинг ҳаммаси анвои гуллар ва яшил либосга бурканган бир бутун маданият ва истироҳат боғи мажмуини ташкил этади. Боғда шоирлар хиёбонини барпо этиш хусусида , ҳам фикр билдирилди.

(ЎзТАГ).

КЎЗ ҚЎРҚОҚ, ҚЎЛ БОТИР

Одилжон Ҳикматов ўзига тўқ, ҳунарли йигит. Техника ихлосманди. Таърифлашларича, машинанинг ўт олишига қараб касалини аниқлаб бераркан. Ҳунардан унар деганларидек, топиш-тутишдан нолимайди. Бироқ Югославияга туристик саёҳатда бўлганида у ердаги фермерлик хўжаликларини кўриб қалбида иштиёқ уйғонди. Болалигидан мол боқишга ишқибоз. Бу ишда хосият бор: сигирли уйдан сут-қатиқ аримайди, касал нари юради. Фермерликни йўлга қўйса, ўзига ҳам, давлатга ҳам катта фойда.

Одилжон ака оила аъзолари билан маслаҳатлашди. Таклиф маъқулланди. Ўша кезда фермерлар ҳақида кўпчилик аниқ тасаввурга эга эмасди. Илғорлар тажрибаси ўрганилди. Имкониятлар аниқ ҳисоб-китоб қилинди. Қатъий фикрга келгач, «Ленинизм» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Мамадали Қамбаровга маслаҳат солди. Хўжалик раҳбари узоқни кўрадиган мутахассис. Шу боис янгилик ихлосмандини қўллаб-қувватлади. Шартнома асосида ер, озуқа ажратилди. Дастлаб маблағ масаласида қийналди. Бахтига банк бошқарувчиси Расулжон Шаропов жонига ора кирди. Иш аста-секин ривожга минди. Одилжон Ҳикматов ёнига олти нафар укаси, келинларини олиб сидқидил тер тўкди. Қисқа вақт ичида қорамоллар бош сони 30 тага етди. Говмишлар зоти яхшиланди. Маҳсулдорлик кўпайди. Кўп ўтмай жой торлик қилиб қолди. Фермер қўшимча молхоналар қуриш ташвишига тушди. Яна боши қотган кезда Расулжон Шаропов қўллади. Қ. Кенжабоев номли колхоз ҳудудидан ярим гектар ер ташаббускор оила ихтиёрига берилди. Шароит оғир бўлса-да, омилкорлик туфайли озуқа экинларидан яхши ҳосил олинди. Саркор қурилиш материаллари топиш учун елиб-югурди. Ҳашар йўли билан 150 бош қорамолга мўлжалланган молхона бунёд этди. Ака-укалар қўлдан чиқарган бинога ҳамманинг ҳаваси келади. Замонавий шийпон ҳам ишга тушди. Ҳозирги кунда озуқа цехи қурилмоқда.

Фермер хўжалиги истеъмолчиларга 50 тонна сут етказиб берди. Қарзнинг ярми қопланди. Қувончлиси шуки,. серқаймоқ сут Файзиободдаги болалар санаторийсига топширилялти.

— Моддий манфаатдорлик барча учун зарур, — дейди фермер Одилжон Ҳикматов. — Бироқ хайрли ишнинг тарбиявий томони, элга тегадиган нафи мени кўпроқ қизиқтирди. Санаторийдаги жажжиларнинг хурсанд бўлаётганликларини кўриб яйраб кетаман.

Муаммолар ҳам йўқ эмас. Аввало мўл озуқа етиштириш учун ер етарли бўлиш керак. Акс ҳолда мақсадга тўла эришиб бўлмайди. Баъзи ўринларда қўшни колхозлардан катта маблағ эвазига емиш сотиб олишга мажбур бўляпти. Бундан ташқари айрим хўжаликларнинг раҳбарлари фермерларга ғайирлик билан қарамоқдалар. Шундай бўлса-да, янгилик мевалари кўпчиликда қизиқиш уйғотди. Яқинда файзли хонадонга «Узбекгаз» тресте бошқарувчиси, Ўзбекистон халқ депутати Воҳиджон Содиқов ташриф буюрди. У хайрли ишни қўллаб-қувватлаш, тажрибани оммалаштириш кераклигини таъкидлади. Муаммоларни ҳал этиш учун амалий ёрдам кўрсатди.

Бозор иқтисодиёти шароитида ишбилармон ютади. Кўз—қўрқоқ, қўл—ботир деганларидек, хаёл сурмай, дадил ишга киришиш керак.

Т. АЗИЗОВ,
Х. ЖУРАБОЕВ.

Вобкент районидаги «Вобкент» наслчилик давлат хўжалиги раҳбарлари гўшт ва сут етиштиришни кўпайтиришга қаратилган аниқ тадбирларни амалга оширишаяпти. Мақсадга эришишда фермер хўжаликлари муҳим омил бўлаяпти. Молларни намунали парваришлаш, мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланиш, тежамкорликка риоя этишда улар намуна. Наимбой Туев узоқ йиллар хўжаликда сидқидил тер тўкди. Қариган чоғида оила аъзолари билан хайрли ишга қўл урди. Совхоз билан шартнома тузиб, 50 та қорамол сотиб олди. Ўзига ажратилган 7,5 гектар ерда озуқа экинларидан яхши ҳосил йиғиштирди. Моллар маҳсулдорлиги юқори бўлди.

— Фермер хўжаликлари маҳсулоти Ўзбекистонда етиштирилаётган гўштнинг ўрта ҳисобда 27 фоизини, сутнинг қарийб 10 фоизини ташкил қилаётир, — дейди Наимбой ака. — Инсон имконияти чексиз. Фақат жонни койитиб, сидқидил меҳнат қилиш керак...

СУРАТДА: вобкентлик ишбилармон Наимбой Туев ўғли Обиджон билан.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ФЕРМЕР— КАТТА ИШБИЛАРМОН

КОНИ ФОЙДА

Ширингул Алиева номи Октябрь районидаги Охунбобоев номли совхозда алоҳида ҳурмат билан тилга олинади. Сабаби бу тиниб-тинчимас қалб соҳиби бундан беш йил муқаддам фермерлик ҳаракатини бошлаб берганди. Шахсий фермасида 50 бош сигир, 200 та бузоқ ва 8 та от парвариш қилинмоқда. Укалари Жаббор, Асрор, келини Дилором, фарзандлари Исмоил, Исроил, Зуфия, Замирахон унга қўшқанот. Барчалари қўлни-қўлга бериб ишлаб ажойиб кўрсаткичга эришдилар Шу кунгача халқимиз дастурхонига 150 тонна сут, 100 тонна гўшт топширишга эришишди. Даромад 650 минг сўмдан ошди. Бундай меҳнатсевар, омилкор кишиларга ҳар қанча ҳавас қилсанг арзийди.

П. ЭРГАШЕВ.

БОЗОРДАН АРЗОН

Бизнинг уюшма ўтган йилнинг ноябрь ойида ташкил этилган. Унинг мақсади аҳолига гўшт, сут, мева, сабзавот билан таъминлашни яхшилашдан иборат. Ўтган давр ичида бир мунча ишларни амалга оширдик. Аъзоларимизга шахсий ёрдамчи хўжаликда чорва молларини боқиш учун кунжара, шелуха, аралаш ем тарқатилди. Томорқачилар етиштирган гўштни сотиш учун учта қассобхона, мева, полиз маҳсулотларни билан савдо қилувчи дўкон очдик. Бу ерда ноз-неъматлар нархи бозордагидан арзон.

Булардан ташқари маҳсулотларни қишда сақлаш учун омборхона ҳам қурилди. Сентябрь ойидан бошлаб ҳар бир кишига 10 минг сўмдан қарз бера бошладик.

Келгусида уюшмамизга кўпроқ аҳолини жалб этиб, тўкинчилик ва арзончиликни таъминлашга ўз ҳиссамизни қўшаверамиз.

И. МАҲКАМОВ,
Олтинкўл район Жалабек қишлоқ Шўроси қошидаги шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси раиси.

ФАРМОН ШАРОФАТИ

Бугунги кунда иқтисодиётимиздаги танглик деҳқон, заҳматкаш ишчи, мутахассис у ёқда қолиб, умрида дала юзини кўрмаган, меҳнат қилиб тер тўкмаганларнинг буйруқлари асосида иш ташкил этилгани боис, дея талқин қилинмоқда. Чиндан ҳам кўр-кўрона буйруқлар, деҳқонга ер ва эрк бермаслик эвазига кўп нарсадан қуруқ қолдик. Асрлар давомида тўпланган миллий, бой тажрибаларимизга носамимий муносабатда бўлинди.

Ўтган йили жойларда шахсий ёрдамчи хўжалик эгаларининг уюшмалари тузилиб, юқоридагидек хатоларга муносабат билдириш истагида тажрибали деҳқонлар, ишбилармон кишиларни жамлашга эришилганди. Ҳозирда ҳам вилоят, район, қишлоқ Советлари қошида уюшма аъзолари фаолият кўрсатаётирлар. Кундан-кунга аъзолар сони ортиб бормоқда.

Яқинда Избоскан район шахсий ёрдамчи хўжалиги эгалари уюшмаси раиси Қобилжон Мамадалиев билан суҳбатда бўлдик.

— Маълумки, ўтган йили жумҳуриятимиз. Президентининг ташаббуси билан ана шу ишга бош қўшилган эди. Ташаббус районда қўллаб-қувватланиб, уюшма ташкил этилди ва тезда оммалашди. Демак, уюшмага қандайдир эҳтиёж бўлган...

— Дарҳақиқат, ўтган йили районимизда уюшма ташкил этилди. Аъзолар 5 сўмдан кириш бадали тўладилар ва йилда яна 5 сўмдан аъзолик бадаллари тўлаб борадилар. Шундай ҳаракатга эҳтиёж бор эди. Қайси хўжаликка борманг аҳвол бир хил: меҳнатга муносабат айтарли даражада эмас. Ана шундай бир паллада шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари, ишбилармонлар фаолияти қўл келишига ишонч пайдо бўлди.

Бизга жумҳурият Президенти томонидан 1 миллион 590 минг сўм пул ўтказилди. Маблағ зарур техника сотиб олиш, деҳқонларга қарз пули бериш ва уюшма фаолиятини йўлга қўйиш учун сарф этилди. Ҳозир ташкил этилаётган кичик корхоналар учун пул ўтказилмоқда. Куни кеча турли хилдаги бўёқ тайёрловчи «Нилуфар» корхонаси учун 300 минг сўм миқдорида пул ўтказдик. Қолганларга ҳам ўзларини тиклаб, маҳсулотларини сотгунларига қадар моддий ёрдам бериб турамиз.

Бундан ташқари аъзолик бадаллари ва кириш бадаллари ҳисобига ҳам ўз эҳтиёжларимизни қондиришимиз мумкин.

Ҳозиргача районда «Нилуфар» — бўёқ тайёрлаш, «Марс» — ғишт ишлаб чиқариш, «Майгир» — қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини консерва қилиш кичик корхоналарини ташкил этишга эришилди. Уюшма аъзоларига ўзлари яшаётган хўжаликлардан дўконлар очиб беришга, ерли бўлишига кўмаклашилди. Район аҳолисига ўртача 16 сотихдан томорқа ажратиб берилган. Улар ишлаб чиқарилган маҳсулотларини хоҳлаган жойларига олиб бориб сотиш имкониятига эгалар. Бунинг учун уюшма транспорт ажратиб бераяпти.

Ўртоқлар ва Янгизамон қишлоқ Советлари қошида ташкил этилган шахсий хўжалик эгалари раислари Эргашбой Сулаймонов, Тожиддин Эгамовлар ишни пухта ташкил этишиб, озиқ-овқат мўл-кўлчилигига муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Кишилар эҳтиёжи қондирилмоқда.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси деҳқонлар иттифоқи ва шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмасининг шахсий томорқаси бўлган барча қишлоқ аҳлига Мурожаати эълон қилинди. Унда донли экинларни кўпайтиришдек долзарб масала тилга олинди. Избосканда томорқачилар учун барча шарт-шароитлар муҳайё этиш бўйича бир тўхтамга келинган. Ер эгаларининг донли экинлар экишига амалий кўмак берилмоқда. Шу мақсадда жамоа ва давлат хўжаликларида етиштирилган буғдойлар оилаларга тарқатилмоқда. Хитойдан 8 та кичик трактор келтирилди. Бошқа транспорт хизматлари кўрсатиш ҳам йўлга қўйилаяпти. Қишлоқ шўроларидаги вакиллар аҳоли эҳтиёжларини доимо ўрганиб бораётирлар, талаб, истаклар инобатга олинмоқда.

Уюшма қошида районда яна бир кичик корхона ташкил этиш режалаштирилди. Бу ерда учта бригада бўлиб, биринчиси — трактор парки, иккинчиси—қурилиш учинчиси —ветеринария ишлари билан шуғулланади. Трактор паркида 20 та турли маркадаги механизмлар ҳамда мавсумий агрегатлар, 10 та юк машинаси, 8 та Хитой кичик тракторлари бўлади. Қурилиш бригадаси эса маҳсулот айирбошлаш эвазига келтирилган ёғочларни қайта ишлаш, жойларда қурилиш, таъмирлаш ишларини олиб боради. Ветеринария бригадасига эса етук мутахассислар жамланиб, аҳоли чорва молларини урчитиш, даволаш ишлари йўлга қўйилади. Бундан ташқари яқин кунларда аҳолига 400 бошдан зиёд қорамол бериш ҳақидаги ҳужжатларни расмийлаштирилди.

Хуллас, қилинаётган ишлар, кўзланган ниятлар кўп. Халқимизни озиқ-овқат маҳсулотлари, қурилиш материаллари билан баҳоли қудрат таъминлаш йўлидаги саъй-ҳаракатлардан барча мамнун. Зеро, Президентимиз И. А. Каримовнинг шахсий хўжаликларни ривожлантириш ҳақидаги фармонларини бажариш ҳамманинг бурчидир.

М. ТУХТАНАЗАРОВ.

Эгамқул Қўшиевни Жиззах районида ишбилармон, ташаббускор чорвадор сифатида ҳурмат қилишади. У бундан уч йил муқаддам биринчи бўлиб фермерлик ҳаракатини бошлаганди. Дастлабки қийинчиликлардан чўчимади. Елиб-югуриб қурилиш материаллари ундирди. Молхона қурди, озуқа муаммосини ҳал этди. Говмишлар сонини 50 тага етказиб, уларни меҳр билан парваришлади. Иштиёқ, изланувчанлик кутилган натижани берди. Биринчи йилиёқ фермер оила аъзолари билан 24 минг сўм фойда кўрди.

— Айрим иқтисодчилар фермер хўжаликларини ривожлантиришга шубҳа билан қарамоқдалар, — дейди Эгамқул Қўшиев. — Таъкидлашларича, жамоат чорвачилигига эътибор сусайиб кетар эмиш. Нотўғри фикр. Колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари хонадон фермасини зотли моллар билан таъминлаш, зооветеринария хизматини намунали йўлга қўйишга эътиборни кучайтиришлари керак. Ниятим қорамоллар бош сонини 70 тага етказиш.

О. ХАМЗАЕВ олган сурат.

• Хўжалик шахсий, манфаати умумий

Етимқум кенглиги этагида йилнинг тўрт фаслида ҳам баҳордагидек . яшнаб турадиган ям-яшил бир гўша бор. Теварак-ўланлар жонлангандек бўлади-ю, ҳаво илиши билан қовжираб қолади. Чўл бағридаги бу файзли маскан-лимонзорга қадам қўяркансиз, албатта, унинг бунёдкори ким экан, дея қизиқишингиз табиий. Ана шу лаҳзада олтмиш ёшлардаги нуроний отахон сизга пешвоз чиқиб, илтифот ила ичкарига бошлайди. Остонадан ҳатлашингиз билан лимон, апельсин, мандарин дарахтларидаги ғуж-ғуж ҳосилни кўриб ақлингиз шошади, димоғингизга урилаётган хушбўй ҳиддан дилингиз яйрайди.

Танишдик: бизни бошлаб бораётган отахон Панжи Суюнов экан. У қўлидаги ток қайчи билан йўл-йўлакай ортиқча новдаларни чилпир, ҳосил чўғидан мумнунлиги юз-кўзларида акс этиб турарди. Лимонзордаги орасталикни кўриб миришкор боғбоннинг меҳнатига таҳсин айтдик. Маълум бўлишича, 0.72 гектар ердаги 780 туп лимон дарахтидан ҳар йили эл-юрт дастурхонига 15—16 тонна маҳсулот етказиб берилаётган экан. Амалдаги йилда 17 тонна лимон сотишни кўзлаб туришибди. Пулга чақилганда, бу 200 минг сўм. Бултур қиш қаттиқ келиб вилоятнинг аксарият хўжаликларида лимонзорлар совуқдан зарарланди, ҳатто қуриб қолди. Қаранг, бу ерда қиш асорати мутлақо сезилмаган, аксинча, ҳосил одатдагидан мўлроқ. Ўша кунлари оила аъзолари жонни жабборга бериб, лимон дарахтларини муҳофаза қилиш учун барча чораларни кўришмаганда икки юз минг сўм нақд фойда қаёқда эди, дейсиз. Барча меҳнатлар зое кетган бўларди.

— Дастлабки лимон кўчатларини Денов районидаги «Ҳазорбоғ» давлат хўжалигидан олиб келиб экканмиз, — дейди Панжи ота. — Бу хайрли ишнинг ташаббускори ўша пайтда хўжалик директори бўлиб ишлаган Ҳуррам Тошмиров. У киши зукко, тадбиркор раҳбар эди. Бир куни мени ҳузурига чақириб: «Панжибой, Етимқумда лимонзор ташкил этмоқчимиз, шу ишнинг мутасаддилигини сизга топширсак», деб қолди. Раъйини қайтара олмадим. Нимаики ёрдам зарур бўлса, беришди. Инсонда орият кучли. Оила аъзоларимиз билан туну кун ишладик. Баъзида ҳаммамиз шу ерда тунаб қолиб, эрта тонгдан яна ишга киришиб кетардик. Шу йўсинда ниҳолларни кўкартириб олдик. Кейин ўзимиз ниҳол тайёрлашга киришдик. Хуррам акадан сўнг директорлик қилган Тўхта Ҳайдаров бир йили Сочидан беш туп мандарин ниҳолини олиб келибди. Уларни ҳам экиб, кўкартирдик. Ҳозир ҳосил бераяпти. Ўша йилларда Р. Эргашев Ленин йўли райони партия комитетининг биринчи котиби эди. Унинг хонадонидаги апельсин дарахтидан новда келтириб, лимонга пайванд қилдим. Ҳозир апельсин дарахтлари ҳам ҳосилга кирди. Энди ўзимиз апельсин ва мандарин кўчатлари тайёрлаяпмиз. Адашмасам, вафотларидан бир йил олдин, ноябрь ойининг ўрталарида лимонзорни томоша қилиш учун ҳурматли Шароф Рашидов келиб қолдилар. Боғни кўздан кечиргач, у киши билан самимий суҳбатлашдик. Шароф ака камтарин, меҳри дарё инсонлигини ўшанда билганман. Қаршимда жумҳуриятимизнинг «каттаси» турибди, деб асло ўзимни йўқотмадим, аксинча, энг яқин дўстимдек эркин гаплашдим. У киши суҳбат охирида «ҳозир лимон, апельсин ёки мандарин кўчатидан борми?» деб сўрадилар. Бор, дедим. «Яхши ният билан бир туп экиб кетай», дедилар. Бажонидил рози бўлдим. Бир туп апельсин, бир туп лимон кўчати олиб келдим. Шароф ака ўз қўллари билан апельсин ниҳолини ўтқаздилар. Ана шу ниҳол уч-тўрт йилдан буён ҳосил бераяпти. Келганларга фахр билан кўрсатаман. Қаранг, не-не улуғларимиз бор. Ётган жойлари жаннатда бўлсин. Марҳумларнинг гўрига тош отиш инсофданми? Ҳаммамизнинг сўнгги манзилимиз битта-ку. Вилоятимизда Шароф Рашидовнинг эътибори, ғамхўрлиги туфайли амалга оширилган хайрли ишларнинг саноғига етолмайсиз. Ҳар куни лимонзорни сайр қилиб, шу ерда-супада бир лаҳза туриб қоламан. Апельсин дарахтига тикилиб, хаёлан у киши билан суҳбатлашаман, ўзимни қушдек енгил ҳис этаман.

Панжи ака ҳозир олтмиш беш ёшда. Пенсияга чиққач, лимонзорни ўғли Абдиназарга ишониб топширди. Бригада аъзолари — Панжи аканинг ўғил ва қизлари, келинлари. Ҳозир ҳам бир оёғи лимонзорда, ахир ҳар тупда меҳри, қалбининг қўри бор, шу боис фарзандидек азиз. Абдиназар асосан таъминот масалалари билан шуғулланади. Лимон дарахтларига ўз вақтида ишлов ва шакл бериш, чилпиш, ҳосилни териш каби сермеҳнат юмушларни кўнгилдагидек бажаришда, албатта, Панжи аканинг тажрибаси, тадбиркорлиги зарур. Дарвоқе, унинг бошқа ташвиши ҳам бор: пенсияга чиққач, фермер хўжалиги ташкил этган. Ҳар йили давлатга ўн тонналаб гўшт, 600—700 килограмм жун, 3—3,5 тонна анор, ерёнғоқ, жийда, олма қоқи топширади. Олти бош от, тўрт бош туя, қарийб 40 бош қорамол, 550 бош қўй-эчкини парваришлашни кўз ўнгингизга келтириб кўринг-а: бунинг учун қанча озуқа, қанча меҳнат талаб қилинади?

— Оилада ўн тўрт фарзандмиз, — ҳикоя қилади тўнғич ўғил Алимназар. — Кенжа укам Боймурод биринчи синфда ўқиётир. Саккиз ўғилдан ҳозирча тўрттамиз уйланиб, фарзандлик бўлганмиз. Қизлар турмушга чиқишган. Ҳаммамиз бир дастурхондан овқатланамиз. Халқимизда барака аҳилликда, деган нақл бор. Даромад ҳам, харажат ҳам ўртада. Менга мол олиб келиш, семирган сўқимларни гўштга топшириш, хуллас, пул билан битадиган юмушлар юклатилган. Ҳасан укамиз эса чорва парвариши билан шуғулланади. Қўрада олтита от бор, шундан тўрттасини отам, мен ва укаларим кўпкарида чопамиз. Ҳар йили тўй мавсумида 60—70 бош қўй-эчки, 12 минг сўмгача пул, гоҳида туя, қорамол «айириб» келамиз. Бултур ўзим вилоят ҳосил байрамида рангли телевизор, қалин-гилам айирдим. Яқинда отам Туркманистондан иккита эрони от сотиб олди. Ҳозир улардан бирини кўпкарига тайёрлаяпмиз. Тўртта туяни, қорамолларни ҳам асосан тўйларда улоқ чопиб олганмиз. Ҳозир хонадонимизда йигирма бош соғин сигир мавжуд, эҳтиёждан ортиб қолган сутни хўжаликка топшираяпмиз. Жорий йилда молларни семиртириш ҳисобидан 5 тонна гўшт сотдик, йил охиригача яна шунча маҳсулот тайёрламоқчимиз. Баҳорда совлиқларимиздан 350 бош қўзи олдик. Бундан ташқари 990 килограмм ерёнғоқ, 375 килограмм жийда, 1,5 тонна олмақоқи, қарийб олти юз килограмм жун топширдик. Укаларим Даврон ва Даврқуллар лимонзорда меҳнат қилишади, Норқобил ва Бойқобил мактабдан бўш вақтларида молларни яйратиб боқишда Ҳасанга ёрдамчи. Хуллас, оилада ҳаммамиз учун иш етарли.

Ҳа, шундай. Ҳалол меҳнат хонадон рўзғорига қут-барака киритаётир. Ёрдамчи хўжаликни кўздан кечирдик. Аввало, эътиборимизни ҳовлида сайр қилиб юрган ғозлар-у, симтўрдаги товуқлар тортди. Наҳотки шунча ташвиш етмаганидек, ғоз ва товуқ ҳам боқишса, дея кўнглимдан ўтказиб тургандим, Давронқул баттар ҳайратимни оширади. «Ҳовлимиздаги кўлда балиқ ҳам парвариш қиламиз». Қойил-э, тадбиркорлик деб мана буни айтадилар! Кўлда 30—40 килограмм тош босадиган лаққа балиқларни кўрдик. Бу ҳали ҳаммаси эмас. 130 туп арча дарахтини парвариш қилишдан кўзланган мақсад бўлиши керак, албатта. Ўйлаганимиздек бўлиб чиқди. Панжи ака ниҳоллар тўғри ўссин, деган ниятда тиғиз экибди. Яна беш—ўн йилдан сўнг уй-жой қуриш учун тайёр хари. Унинг ёнида бир қатор унаби, ёнида 50—60 туп ўрик, хурмо, ёнғоқ, анор, жийда дарахтлари. Хуллас, дастурхон учун керакли меванинг ҳаммаси муҳайё. Отлар, қорамол ва қўйлар сақланадиган жойлар алоҳида-алоҳида.

Давронқул отларнинг олдига борганда тўхтаб, уларнинг таърифини бера бошлади. Бу йилги тўй мавсуми энди бошланган бўлса-да, ҳозиргача 2—3 минг сўм пул, ғунажин, қўй-эчки «ажратиб» келишибди. Қумнинг бир томонида темир-бетон девордан махсус омбор қурилган. Унда отлар учун лалми буғдой сомони, арпа, беда уни сақланар экан. Фермер хўжалиги ташкил этишгач, оила аъзолари бамаслаҳат иш кўришиб, трактор ва тележка харид қилишибди. Хуллас, Суюновлар оиласи амалга ошираётган ишлар билан танишгач, ҳозирги иқтисодий танглик шароитида ўз аравасини ўзи тортадиган ана шундай фермер хўжаликлари кўпроқ бўлса экан, деган фикр кўнглимиздан ўтди. Баъзи ижарачилар билан суҳбатлашсангиз, гапнинг бисмиллосини нолишдан бошлашади. Хўжалик ёрдам бермаяпти, ем-хашак кам ва ҳоказо. Панжи аканинг хўжалигида эса бошқача манзарани учратасиз. Бу ерда ишнинг ўзини эмас, кўзини билиб меҳнат қилишади. Самараси ҳам шунга яраша. Магазиндан ун, ёғ, гугурт сингари маҳсулотлар харид қилинмаса, қолгани оила хўжалигидан чиқаяпти. Ҳар йили 50—60 минг сўм даромад олиниб, шунинг 25—30 минг сўми харажат қилинар экан.

— Гап фақат бойлик ортиришда эмас, муҳими, яхши яшашни ҳам билиш керак, — дейди Панжи ота Суюнов. — Мен ҳамиша фарзандларимга шуни уқтираман. Тўғри, ҳозир ҳаммага қийин, қимматчилик. Лекин олма пиш, оғзимга туш, деб ўтираверган билан ҳеч нарса осмондан тушмайди. Ҳар қандай қийинчиликни ақл ва тадбир билан енгиш мумкин.

Менинг бир тилагим бор: элимиз тинч, дастурхонимиз баракали, кўзимиз тўқ, дилимиз пок, йўлимиз оқ бўлсин.

Бу сўзларнинг самимийлигига шубҳа йўқ. Панжи отадек тадбиркор, меҳнаткаш, қўли қадоқ кишилар бор экан, мустақил диёримиз гуллаб-яшнайверади. Унинг истиқболи ана шундан инсонлар қўлида.. Қуш уясида кўрганини қилади, деган ҳикмат замирида теран маъно мужассам. Панжи отадаги хислатлар бугун унинг фарзандлари тимсолида намоён. Ҳалол меҳнат орқасида Суюновлар хонадони фаровон ҳаёт кечирмоқда. Қозон ҳам мой, чўмич ҳам. Хўжалик фермасида етиштирилаётган маҳсулотлардан эл-юрт баҳраманд. Шу боисдан бу аҳил оила Охунбобоев жамоа хўжалигидагина эмас, Ленин йўли районида ҳам ҳурмат билан тилга олинади. Яхшидан шарофат, деб шунга айтсалар керак.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ИНСОН ИМКОНИЯТИ ЧЕКСИЗ

Долзарб мавзу

Хавотирланманг, ун етарли

Бугунги кунда ким билан суҳбатлашманг, ҳасратидан чанг чиқади, турмуш мушкулотлари олдида ожизлигидан нолийди. Ташвишланишга асос бор, албатта. Ҳаётимизга яшиндай кириб келган бозор иқтисодиёти ўз талаб ва қонуниятлари билан ҳисоблашишга мажбур этмоқда. Ана шу жараёнда йиллар давомида тўпланиб қолган иқтисодий-ижтимоий муаммолар янада бўртиб кўринаётганини таъкидлашга ҳожат бўлмаса керак. Ҳар қадамда тақчиллик. Нарх-наво тобора кўтарилиб бораётганини айтмай қўя қолайлик.

Юзага келган вазият ақл ва тадбир билан иш юритишни, аҳоли эҳтиёжларини қондириш учун барча имкониятдан фойдаланишни, мавжуд истеъмол моллари тақсимоти устидан қатъий назорат ўрнатишни тақазо этаяпти. Токи таъминотда узилиш бўлмасин. Бу, аввало, ун ва ун маҳсулотларига тааллуқли. Йигирма миллиондан зиёд аҳоли истиқомат қиладиган республикамизда турмуш даражаси пасайганлиги ҳеч кимга сир эмас. Иқтисодий жиҳатдан ночор, серфарзанд оилаларда нон-чой асосий тирикчилик воситасига айланган. Эрта-ю кеч чанг ютиб, қор-ёмғир кечиб пахта етиштирадиган деҳқон узоқ йиллар давомида оғир қисматга дучор этилди. Ҳолбуки, яхши яшашга, ҳаёт гаштини суришга унинг ҳам маънавий ҳаққи бор.

Республика раҳбарияти шуларни ҳисобга олиб, 1991 йилда ун ва ун маҳсулотлари нархини оширмасликка қарор қилган эди. Бу барчани мамнун этди. Тўғри, айни кунда кенг истеъмол моллари, жумладан, ун камчил. Лекин хавотирланишга асос йўқ. Савдо дўконларида кундалик зарур маҳсулотлар мавжуд, улар белгиланган тартиб асосида аҳолига мунтазам етказиб берилмоқда.

Бекобод районида бўлганимизда бунга яна бир карра ишонч ҳосил қилдик. Одамлар барча қийинчиликларга қарамай, астойдил меҳнат қилишаяпти, эртанги кунга ишонч билан назар ташлашаяпти. Мустақиллик шарофати билан кўпгина соҳаларда жиддий силжишга эришилмоқда. Иқтисодий тақчилликни бартараф этиш, маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш юзасидан муҳим тадбирлар белгиланаяпти.

Узоққа бормайлик. Бекобод ун заводи тармоқдаги илғор корхоналардан бири. Бу ерда технологик жараёнларни такомиллаштириш, мусобақа ҳаракатини кенг йўлга қўйиш туфайли белгиланган режалар ошиғи билан уддаланиб, юқори самарадорликка эришилаяпти. Корхона омборларини кўздан кечирдик: ғалла заҳиралари мўл. Тортилган ун истеъмолчиларга пешма-пеш етказиб берилаётир. Исрофгарчиликнинг олдини олиш диққат марказида. Корхона директори Бахтиёр Боқиев биз билан суҳбатда қуйидагиларни таъкидлади:

— Олдиндан бир нарсани айтиб қўяй. Бозор иқтисодиётига ўтилгач, кўпчилик ташвишга тушиб қолди. Ҳали у, ҳали бу маҳсулот йўқ. Тақчилликнинг кучаяётганлиги ҳар қандай иродали кишини ҳам толиқтириши табиий. Шу кунларда баъзи жойларда миш-миш ўрмалаб қолди; гўёки қайта ишлаш учун ғалла етишмаётганмиш, ун янада камаярмиш. Бу гапларнинг ҳаммаси бекор. Аҳолини кундалик истеъмол маҳсулотлари билан таъминлаш учун етарли замин бор. Ҳозир заводимиз бир кеча-кундузда 62 тонна ун ишлаб чиқараяпти. Унинг сифати ҳақида ҳали биронбир эътироз билдирилгани йўқ. Хом ашёни асосан Канада, Польша ва Венгриядан олаяпмиз. Ҳар ойда 2000 тонна сара дон етказиб берилаётир. Бундан ташқари республикамиздаги тармоқ корхоналари билан ҳамкорлик алоқаларини мустаҳкамлаяпмиз. Чунончи, Янгийўл, Фарғона, Сирдарё ун заводлари бизга ҳар ойда 350 тоннадан 1050 тоннагача маҳсулот жўнатмоқдалар. Унга бўлган талаб ошиб бораяпти. Шуни ҳисобга олиб, иш маромини бўшаштирмаяпмиз. Республикамиз шаҳар ва қишлоқларига ой сайин 1600—1700 тонна ун жўнатилаяпти.

Гуруч-халқимиз энг кўп истеъмол қиладиган маҳсулотлардан бири. Корхона бу ишга ҳам баҳоли қудрат ҳисса қўшаяпти. Жорий йилда район хўжаликларидан 9247 тонна шоли қабул қилиб олинди. Ҳозирги кунда қуритилиб, Тошкентдаги 4-комбинатга жўнатилмоқда. Самара, моддий манфаатдорлик чакки эмас. Абдулатиф Шарипов, Қўзибой Йўлчиев, Қурбоной Бобоева, Чиннихон Очилова, Раҳмат Ҳамдамов, Маъмур Салимов каби илғорлар астойдил меҳнат қилиб, эришилаётган ютуқларга муносиб ҳисса қўшаётирлар. Уларнинг сафи кенгаймоқда. Ун ишлаб чиқариш камайтирилмайди. Шундай дейишга тўла асос бор. Мақсад— нон сероб, элюрт дастурхони маъмур бўлишидир.

Б. САФАРОВ.

СУРАТЛАРДА: 1. Корхонанинг илғор ишчилари Изолат Холматова (чапдан), Дилбар Турдиева, ҳамда Қўзивой Йўлдошевлар бугунги меҳнат якунларидан мамнун. 2. Жўнатишга тайёрланган маҳсулотлар.

Муаллиф олган суратлар.

Фанимиз заҳматкашлари

ҲИСОБ-КИТОБЛИ ДУНЁ

Биз истасак-истамасак, умримизнинг маълум қисмини ҳисоб-китоб билан ўтказамиз: олган маошимизни, кирган ёшимизни, йилнинг ёки ойнинг неча куни ўтиб, қанчаси қолганлигини санаймиз. Булар оддий математикадир. Бугунги кунда ҳаётимизга жуда мураккаб ҳисоблашлар — электрон машиналар, компьютерлар тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Улар ишлатилаётган соҳалар кўпаймоқда.

Республикамизда шу фан кишилари ҳақида гап кетгудек бўлса Т. Қориниёзий, Т. Саримсоқов, С. Сирожиддинов сингари довруғи дунёга машҳур академиклар кўз ўнгимизда гавдаланади. Эндиликда уларнинг ишларини муносиб издошлари давом эттирмоқдалар. Тошкент Давлат деҳқончилик дорилфунуни профессори, физика-математика фанлари доктори Болташ Абдалимов ана шундай жонкуяр олимларимиздан.

Б. Абдалимов қўшни Қозоғистоннинг Туркистон районидаги «Омонкелди» жамоа хўжалиги ҳудудидаги Ейилма қишлоғида туғилди. Шу ерда бошланғич маълумот олгач, Калинин номли ўрта мактабда ўқиди. Уни тамомлаган йили Самарқанд давлат дорилфунунининг физика-математика бўлими толиби бўлди. Ўқишни муваффақиятли битиргач, йўлланма бўйича Фарғона давлат муаллимлар билимгоҳида ишлади. Кейин ўзи таҳсил кўрган дорилфунунга математика куллиётининг математик таҳлил кафедрасига қайтди.

Ўша кезларда иқтидорли ёшлар билимларини мустаҳкамлаш учун марказий шаҳарларга йўлланаётган эди. У ҳам Тошкентга, академик С. Сирожиддинов мактабига икки йиллик малака оширишга юборилди. Бу ерда, кейинроқ республика Фанлар академиясининг В. И. Романовский номидаги математика билимгоҳи аспирантурасида эҳтимоллар назарияси ва математик ҳисобот илми сирларини чуқур ўрганди.

Шу ерда америкалик таниқли олим Хёффдингнинг илмий ишлари билан танишиб қолди. Шундан сўнг муҳим масалани фан номзодлиги ишига мавзу қилиб олди ва муваффақиятли диссертация ёқлади.

Бу воқеа бундан роса йигирма йил муқаддам рўй берганди. Болташ Абдалимов шунча вақтдан бери бир жойда меҳнат қилиб келмоқда. Иқтидорли ёш олим илмий ишларини бир зум тўхтатмади, айни пайтда талабаларга фан сирларини жонкуярлик билан ўргатмоқда.

Олим кўплаб Бутуниттифоқ ва халқаро анжуманларнинг фаол иштирокчиси. Ўз изланишлари тўғрисида қатор йиғинларда маърузалар қилди. 1982 йил Тбилисида бўлган Совет-Япон симпозиуми, 1973 ва 1985 йилларда Вильнюс шаҳрида эҳтимоллар назарияси ва математик статистикага бағишлаб ўтказилган халқаро анжуман, 1986 йил Тошкентда ўтган «Бернулли» жамиятининг биринчи конгресси шулар жумласидандир.

У 1986 йил М. В. Ломоносов номидаги Москва давлат дорилфунунининг илмий кенгашида докторлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилди. Орадан уч йил ўтгач, профессор илмий унвонини олди.

Олимнинг кўплаб методик кўрсатмалари, ўқув қўлланмалари бугунги кунда билимгоҳ талабаларининг муҳим дастури. У ҳозирга қадар 57 та илмий иш, жумладан, иккита ўқув қўлланмаси, еттита методик ишланма эълон қилди. Улар орасида 1981 йили «Ўқитувчи» нашриётида чоп этилган «Олий математика қисқа курси» (катта ўқитувчи Н. Солиҳов билан биргаликда), 1985 йили шу нашриётда босилган «Олий математикадан мисол ва масалалар ечиш бўйича қўлланма» (жамоа) бор.

Ҳозир «Меҳнат» нашриётида «Олий математика» ўқув қўлланмаси чоп қилишга тайёрланмоқда. Унда қишлоқ хўжалиги олий билимгоҳлари талабалари учун математик мавзулар жамланган. Бугунги кунда тармоқ ходимлари етук, билимдон мутахассис бўлиб етишишлари талаб этилади. Математик назарий билимларсиз бунга эришиш, иқтисодий масалаларни очиш мумкин эмас. Шу боисдан мазкур ўқув қўлланманинг аҳамияти каттадир. Уч қисм, 26 бобдан иборат ушбу китобда текисликдаги ва фазодаги аналитик геометрия, математик таҳлил, дифференциал тенгламалар, векторлар ва чизиқли алгебра белгилари, эҳтимоллар назарияси ва математик статистика белгилари баён этилган.

Республикамизда бозор иқтисодиётига ўтилиши муносабати билан хўжалик юритиш, кичик ва қўшма корхоналар яратиш борасида янги-янги муаммолар келиб чиқмоқда. Бу соҳаларда математик-статистик усуллардан ва ҳисоблаш техникасидан ҳам кенг фойдаланиш зарурати туғилаяпти. Бинобарин, Б. Абдалимовнинг илмий ишлари қишлоқ хўжалиги хом ашёларини қайта ишловчи корхоналар барпо этишда, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш масалаларини ҳал этишда катта ёрдам бўлиб қўшилиши мумкин. Компьютерларни қўлланиб, олдинда турган масалаларни математик-статистик усул билан ечиш юзасидан у ўтказган тадқиқотлар ўқув жараёнларида ва бошқа жойларда кенг жорий этилаяпти.

Болташ Абдалимов жамоатчилик ишида ҳам фаол. 1983 йили ҳозирги дорилфунуннинг иқтисод куллиётига декан этиб сайланганди. Айни пайтда ҳам шу вазифада хизмат қилмоқда. У бир қанча кафедралараро мавзуларнинг раҳбари ҳисобланади. Ёшлар ҳар томонлама билимдон, етук мутахассис кадрлар бўлиб етишишлари учун жон койитиш билан бирга математика соҳаси бўйича иқтидорли шогирдлар ҳам тайёрламоқда. Унинг раҳбарлиги остида иккита тадқиқотчи иқтисод фанлари бўйича номзодлик диссертациясини муваффақиятли ёқлади. Олимнинг илмий ва устозлик ишлари ҳаётда ўз самарасини бермоқда.

А. ШОКИРОВ,
иқтисод фанлари доктори, профессор.

Б. РАҲИМОВ,
иқтисод фанлари номзоди, доцент.

Сизга ёғоч-тахта зарурми? Балки металл керакдир? Ёқилғи, дон, газлама харид қилмоқчидирсиз? Сизда пахтани қайта ишлашда ҳосил бўладиган маҳсулотлар борми? Агар шундай хом ашё бўлса, ишбилармонлар учрашувига таклиф этамиз.

МОСКВА МОЛ БИРЖАСИ

4—6 ДЕКАБРЬ КУНЛАРИДА МОСКВА МОЛ БИРЖАСИДА ПАХТА ТОЛАСИ САВДОСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИГА БАҒИШЛАНГАН ИШБИЛАРМОНЛАР УЧРАШУВИНИ ЎТКАЗАДИ.

МОСКВА МОЛ БИРЖАСИДА ПАХТАДАН ОЛИНАДИГАН МАҲСУЛОТЛАР БЎЙИЧА ДАСТЛАБКИ ОЛДИ-СОТДИ 19 ДЕКАБРДА ЎТКАЗИЛАДИ

Ишбилармонлар учрашувига пахта етиштирувчи, тола ва бошқа маҳсулотлар олувчи ҳамда уларнинг савдо-сотиғи билан шуғулланувчи хўжаликлар, корхоналар, ташкилотларнинг раҳбарлари, мутахассислари таклиф этиладилар.

Учрашувда биржа савдоси, Москва мол биржаси ва «Ўзбекистон» биржасининг етакчи мутахассислари иштирок этадилар.

Учрашув қатнашчилари Москва мол биржаси фаолияти билан танишадилар. Сиз Москва мол биржасида пахта толасини сотиш фақат манфаатли ва фойдали эканлиги билан бирга унинг ўрнига ўзингиз учун зарур бўлган ҳар қандай маҳсулотларни сотиб олиш имконияти борлигига ишонч ҳосил қиласиз.

Учрашув иштирокчиларининг яхши кутиб олиниши, меҳмонхонадан жой ажратилиши ва шериклар билан самарали амалий алоқалар боғлаши учун зарур шарт-шароит яратилади.

Манзилгоҳимиз: 129223, Москва, Мир проспекти, СССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси 4-павильони, Москва мол биржаси, Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари бошқармаси.

Алоқа боғлаш учун телефонлар: 188-75-74, 187-93-32.

Ишбилармонлар учрашувида қатнашиш учун буюртмалар 1991 йил 30 ноябрга қадар қабул қилинади.

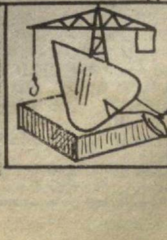

Шарқнинг буюк мутафаккирлари

ҚАФФОЛ АШ-ШОШИЙ

Тошкент — ўрта аср манбаларида эса Шош-тарих жараёнида кўплаб шоир ва адиблар, тарихчи ва тилшунослар, риёзат ва табобат намояндаларини етиштирган. Бунда қанчадан-қанча илм аҳли қалам тебратиб, фаннинг турли-туман соҳаларида ижод қилганлар, баъзилар катта, айримлар кичик бўлса-да, ўз соҳалари ривожига улуш қўшганлар. Аммо бу олим ва адибларимиз ёзган асарлар тўлалигича бизга етиб келмаган, етиб келганлари эса улар меросидан қолган оқаваларидир, холос.

Бу хусусда Абу Райҳон Беруний сўзини келтириб ўтиш ўринли: «Бизнинг замонамизда мавжуд бўлган барча илм ўша тасвирланган даврлардагина бўлган қадимги замон билимларининг қолдиқлари ва оқаваларидир». «Ўша тасвирланган даврлар» деб Беруний ўзидан олдинги даврга ишора қилган.

Ву фикр шак-шубҳасиз, Қаффол аш-Шоший даврига ҳам тааллуқлидир. Зероки, аждодлар яратган улкан илмий ва адабий мерос бизга тўлалигича етиб келмаган, етиб келганлари мисоли дарёдан томчидир. Қолган-қутган барча меросимиз тарих саҳнасида юз берган турли-туман ҳодисалар жараёнида хилма-хил фалокатларга учраган ва ниҳоят нобуд бўлиб кетган. Шу давргача сақланиб қолган ва мамлакатимизнинг ҳар хил жойларида мавжуд бўлган маданий меросимиз асосида шундай хулоса чиқариш мумкинки, ўтмишда ҳам ўлкамизда илм-фан тараққий топиб, баҳоли-қудрат асар ёзган ижодкорлар бўлган. Ана шундай алломалардан бири Қаффол аш-Шоший эди.

Мутафаккир олимнинг тўла исми Абу Бакр ибн Али Исмоил Қаффол аш-Шоший бўлиб, 903 йилда туғилган ва 976 йилда вафот этган. Араб манбаларида бу киши ҳурматини бажо келтириш учун унинг исми ёнига катта, улуғ ё муҳтарам маъносини ифодалайдиган «ал-Кабир» сўзини ҳам қўшиб ёзадилар.

Қаффол аш-Шоший ҳунарманд оилада дунёга келган кўринади. Шу сабабдан у киши «Қаффол» — қулфсоз сифатида машҳур бўлган (араб тилидаги «қуфл» — бизда ўзгартирилиб «қулф» тарзида ишлатилади).

Аш-Шоший дастлабки таълимни ўз юртида олади, кейинчалик Ўрта Осиёда мавжуд маърифат ўчоқларига бориб таҳсил кўради. Самарқанд, Бухоро, Термиз каби шаҳарларни кезади. Бу ерларда ундан сал олдинроқ ўтган ва кўпгина асарлар қолдирган Имом Исмоил ал-Бухорий, Абу Исо Муҳаммад ат-Термизий каби йирик мутафаккир олимлар мероси билан танишади, улардан баҳраманд бўлади.

Қаффол аш-Шоший бирмунча вақт Самарқандда яшайди, у ерда таълим олади, қаттиқ киришиб қонуншуносликни ўрганади. Зеро бу фан мусулмон Шарқи ўлкаларида кенг тарқалган ва ижтимоий ҳаётда муҳим аҳамиятга эга эди. Уни эгаллаган кишилар ҳамма жойда қадрланар, қонуншуносларга зарурат ҳам катта эди. Чунончи, мерос тақсим қилиш, қўйди-чиқди, олди-берди, савдо-сотиқ каби масалалар ечими шу қонуншунослик йўли билан ҳал этиларди. Мазкур мураккаб баҳсларни адолатли битимга келтириш учун ғоятда тажрибали, юксак билим-маърифатли, фикр доираси кенг кишилар талаб қилинар эди. Қаффол аш-Шоший эса бу борада фазилат соҳиби бўлиши билан бирга фикр доираси ўта кенг, фалсафа, мантиқ, адабиёт соҳаларини пухта эгаллаган энг билимдонлар билан ҳам мунозара қила оладиган қудратга эга бўлган бир зот эди.

Қаффол аш-Шоший доимо илм-маърифат истагида қўним топмай, бир ўлкадан иккинчисига саёҳат қилади. Илм чашмаларидан баҳраманд бўлиш ниятида Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларини кезади. Бағдод, Дамашқ каби шаҳарларга боради, у ерларда замонасининг кўзга кўринган олимларидан таълим олади.

Қаффол аш-Шошийнинг устозларига қараб ҳам унинг билими, қандай фанларни ўрганганлигини англаб олиш мумкин. Манбаларнинг кўрсатишича, унинг қонуншунослик ва тарих соҳасидаги устози машҳур олим ат-Табирий бўлган. Абу Жаъфар Муҳаммад ибн Жарир ат-Табирий Мусулмон Шарқи мамлакатларининг энг йирик тарихчиси бўлиб, кўп жилдлик асарлар муаллифи эди. Аслида бу киши Табаристондан бўлиб, илм-фан истаб Рай, Бағдод, Басра, Куфа, Ҳижоз, Дамашқ, Қоҳира каби йирик шаҳарларда таълим олган. Натижада у тарихчиларимиз орасида кенг тарқалган «Элчилар ва подшоҳлар тарихи» китобини ёзган эди. Бу асар ҳам бизга тўлалигича етиб келмаган, ҳозир дунёда мавжуд бўлган нусхаси аслиятнинг қисқаргани, ихчамлашганидир, холос.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, Қаффол аш-Шоший кўп ўлкаларга саёҳат қилган, қайси ўлкада йирик олим бор деб эшитса, дарҳол унинг олдига бориб, билганларини ўрганишга интилган эди.

Араб олими ва библиографи Ибн Халликон «Вафоёт ал-аъён» («Улуғ кишилар вафоти») деган асарида шундай деб ёзади: «Қаффол аш-Шоший ҳадис илмини билган, тилшунос, шоир одам эди. Ўша вақтда Мовароуннаҳрда у кишига тенг келадиган олим йўқ эди. Бу киши Хуросон, Ироқ, Ҳижоз, Шом (Сурия) ва бошқа ўлкаларга саёҳат қилиб, ҳамма ерда ҳам ном таратди... У кишининг кўп асарлари бўлган».

Қаффол аш-Шоший қонуншунослик, мантиқ каби соҳаларда асар ёзгани маълум. Унинг «Одоб ал-қози» («Қози феъл-атвори»), «Одоб ал-баҳс» («Баҳс одоби») деган таълифлари бўлган. Бу хусусда араб олими Ибн Халликон: «Қонуншунослардан дастлаб отилиб чиқиб «Ҳусни жадал» («Диалектика гўзаллиги») деган асар ёзган киши ҳам шу Қаффол аш-Шоший эди», деб таъкидлайди.

Қаффол аш-Шоший дурустгина шоир ҳам бўлган, ўз шеърларини араб тилида ёзган. Аммо унинг назмда битилган асарлари тўлалигича бизга етиб келмаган. Фақатгина ас-Субкийнинг «Табақат аш-Шофииййа» («Шофииййа мазҳаби даражалари») деган китобида Қаффол аш-Шоший шеърларидан парчалар келтирилган. Унинг ўша шеърларида қуйидаги сатрлар бор:

«Кимки уйимга меҳмон бўлиб келадиган бўлса, дастурхоним доимо унинг учун ёзилган бўлади. Кимки менинг дастурхонимдан бирор нарса еса, (билсинки) ундаги барча ноз-неъмат пешона терим билан топилган, (яъни) ҳалол бўлади.

Биз бор-будимизни меҳмон олдига қўямиз. Бордию (қўйишга) нарса тополмасак, у ҳолда сабзавот билан сирка қўямиз. Шунда меҳмон беғараз, кўнгли очиқ одам бўлса, у бунга рози бўлиб кўнади, бордию у танти бахил бўлса, у ҳолда уни мен тузата олмайман».

Қаффол аш-Шоший улуғвор ва довюрак шахс эди. Унинг адиблик, шоирлик соҳалари билан шу пайтгача деярлик ҳеч ким шуғулланмади, ҳатто диалектикага оид асари ҳам ҳанузгача ўрганилгани йўқ. Аммо унинг қонуншуносликка доир асари давр тақозосига кўра ислом тарқалган мамлакатларда кенг кўламда ёйилди. Шоирлик, тилшунослик ва мантиқшунослик соҳаларига оид асарлари унинг бу борада иқтидорли одам эканини исботлаб, минг йиллар давомида одамлар ҳурматига сазовор бўлиб келди.

Қаффол аш-Шошийнинг қаламига мансуб шеърлар бир муносабат билан ас-Субкий асарига кириб қолган. Бу парчадан маълум бўлишича, Византия императори билан араб халифаси ўртасида жанжалли ёзишмалар бўлади. Бу ёзишмаларда Византия араб халифалигига дўқ ва пўписа билан мурожаат қилиб, бир вақтлар унинг ери бўлган, ҳозир эса Бағдод халифаси эгаллаб турган ўлкаларни тинчлик билан, осонликча қайтариб беришни талаб қилади. Византия ҳукмдорлари мактубнинг баландпарвоз чиқиши учун уни араб тилида шеър билан битадилар. Шеър ҳошимийлар хонадонидан бўлмиш ҳукмрон халифага аталган. Мактубда шундай сатрлар ҳам бор:

«Биз шердек отилиб чиқиб, ўз ерларимизни эгаллаймиз. Дамашқ ўлкаси эса ота-боболаримиз маскани эди. Биз бу диёр мол-мулкига эга бўламиз, Мисрни ҳам қиличимиз тиғи билан эгаллаймиз. Ҳижоз, Боғдод, Шероз, Рай, Хуросон, Қуддус, Шарқу Ғарб ҳаммасини эгаллаймиз» деб халифа ва унинг саркардаларига дағдаға солади, уларни айёрлик билан қўрқитмоқчи ва ниҳоят осонликча қўлга киритмоқчи бўлади. Худди мана шу воқеалар бўлган кезда Қаффол аш-Шоший Бағдод шаҳрида эди. У халифаликда иқтидори зўр олим, сарой аъёнлари ўртасида яхшигина қонуншунос, забардаст шоир сифатида танилган эди. Шу сабабдан Византия ҳукмронининг лашкарбошиси Тағфур (араб манбаларида Тақфур) хатига жавоб ёзиш халифалик номидан Қаффол аш-Шошийга топширилади. Бу ҳам аллома аш-Шошийга нисбатан катта эҳтиром эди.

Қаффол аш-Шоший мактубни ўқиб кўриб, ўша мактуб ёзилган шеър вазнида ва ўша тарздаги қофияда Тағфур номига араб тилида жавоб шеърини ёзади. Византияликларга мана шу аш-Шоший ёзган жавоб хатининг етмиш тўрт байти (148 йўли) юқорида зикр қилинган Тожиддин ас-Субкийнинг «Табақат аш-Шофииййа» асарида сақланиб қолган. Ас-Субкийнинг ёзишича, византияликлар, хусусан, унинг лашкарбошиси Тағфур аш-Шошийнинг бу жавоб шеърини ўқиб, даҳшатга тушади. Сўнг лашкарбошилар бундан таажжубланиб, бир-бирларидан сўрайдилар:

— Бу жавобни ёзган киши ким бўлди, у қайси юртдан экан, халифаликда биз бундай истеъдодли зот борлигини билмас эдик-ку?

Хуллас Византия лашкарбошиларини Қаффол аш-Шошийнинг дипломатия тарзида ёзилган жавоб мактуби эсанкиратиб қўяди. Воқеа нима билан тугашининг бугунги кунда аҳамияти йўқ, лекин шу биргина мисол орқали Қаффол аш-Шошийнинг забардаст давлат арбоби, ҳозиржавоб шоир эканлигини билиб олиш қийин эмас.

Қаффол аш-Шоший шундай улуғвор ва довюрак, ажойиб бир шахс бўлган. Афсуски, унинг адиблик, шоирлик, тилшунослик, мантиқшунослик фаолияти билан деярли ҳеч ким шуғулланмади, диалектикага оид асари ҳам ўрганилган эмас. Ҳозир Қаффол аш-Шоший туғилганига 1088 йил, вафотига эса 1025 йил бўлди. Икки йилдан сўнг унинг дунёга келганига минг тўқсон йил тўлади. Бу табаррук санани кенг кўламда нишонлаш керак. Ёши минг йилдан ошган алломалар юбилейини нишонлаш ҳамма халққа ҳам насиб бўлавермаган, бунинг қадрига етиш, фахрланиш зарур.

Тангрига минг қайта шукрким, халқимиз орасидан мана шундай минг йиллик, минг икки юз йиллик табаррук зоти киромлар етишиб чиққан, айни кишилар маърифат майдонида минг йил аввал жавлон урганлар, минг йил муқаддам маърифат ўчоғини ёққанлар, инсонларни илм ёғдусига чорлаганлар, чароғбон бўлганлар, порлаганлар. Ташбеҳ жоиз бўлса, улар илм сари мисоли бир йўлчи юлдуз бўлганлар.

Манбаларининг кўрсатишича, бағдодлик Хўжа Муҳаммад Номий деган олим Қаффол аш-Шоший қўлида ўқиган, натижада у билан қалин дўст бўлиб қолган. Шу киши ўз оиласи билан бирга аш-Шошийга эргашиб, Тошкентга келган, умрининг охиригача бу ерда қолиб кетган. Қаффол аш-Шоший 976 йили Тошкентда вафот этган ва шу шаҳарда дафн этилган. Ҳозир жумҳурият пойтахтининг халқ орасида «Ҳастимом» деб аталган жой шу мўътабар зотга нисбатан айтиладиган ном «Хазрати имом»нинг қисқарганидир. Аслида бу жойнинг номи Ҳазрати Имом Қаффол аш-Шоший бўлиб, у кишининг қабрлари теграсига Тошкентда машҳур бўлган мўътабар зотлар дафн этилган. Қаффол аш-Шоший мақбараси шаҳримизнинг энг эски, кўзга кўринган табаррук қадамжоси саналади.

ТАХАЛЛУСИ БИР ХИЛ СИЙМОЛАР

Ўрта асрда араб тилида ижод қилган алломалардан яна бири Абу Омир Исмоил ибн Аҳмад аш-Шоший ал-Омирий (X аср) ҳам ўз даврида шуҳрат қозонган йирик шоир бўлган. Тошкентлик бу табаррук зот илм-маърифат аҳтариб Шарқ мамлакатларини кезган, ниҳоят ҳозирги Эроннинг Рай шаҳрига бориб туриб қолган. Бу даврда бувайҳийлар сулоласининг вазири Соҳиб ибн Аббод ўз саройига кўп олим ва шоирларни тўплаган эди. Зотан, соҳибнинг ўзи ҳам араб тилида яхшигина шеърлар битган аҳли қаламлардан бири эди.

Йирик олим ва ўз даврининг кўп шоирлари ҳақида маълумот қолдириб кетган Абу Мансур ас-Саолибий тошкентлик шоирлар тўғрисида ёзганида Абу Омир ва Матроний исмларини эслаб, бу ерда араб тилида шеърлар ёзган шундай йирик шоирлар етишиб чиққанини зикр қилади. Шу ас-Саолибий туфайли ал-Омирий номи шоир сифатида замонамизгача етиб келган.

Ундан ташқари Шоший тахаллуси билан машҳур бўлган тошкентлик бошқа шоир ҳам шеърларини араб тилида ёзган бўлиб, ўнинчи асрда яшаган. Унинг бизгача 112 байтдан иборат ҳажвий ва лирик шеърлари етиб келган. Абу Муҳаммад Матроний ўта камбағал ҳаёт кечирган. Тирикчилигини ўтказишга қийналганидан баъзан ўша даврда пойтахт бўлган Бухорога бориб шеърлар ёзиб, тирикчиликка маблағ топишга ҳаракат қилган, Тошкентда у барид— алоқа ходими бўлиб ишлаган. Шоир қаҳатчилик йилларини бошидан кечирган. Унинг очарчиликка бағишлаб ёзган шеърларидан намуналар бизгача етиб келган.

Тошкентдан чиққан яна бир сиймо Исҳоқ ибн Иброҳим аш-Шоший ўз даврининг фақиҳқонуншунос олимларидан эди. У она юртида таваллуд топиб, дастлаб шу ерда таълим олган, кейин Мисрга бориб таҳсил кўрган, сўнгра ўша ерда қозилик ишлари билан шуғулланган, расмий идораларда иш бошқарган. У кишининг «Фиқҳ усули» деган асари ҳам бўлган, у ўзини ҳар ерда аш-Шоший (тошкентлик) деб юрган, ҳатто мана шу асари ҳам «Усул Шоший» номи билан машҳур бўлган.

Мазкур тахаллусда шуҳрат топган яна бир олим Абу Бакр Муҳаммад ибн Аҳмад аш-Шоший Тошкентда туғилиб, Бағдодда таълим олган. У ўзининг зўр қобилияти билан бошқалардан ажралиб турган, ҳатто ўқишини тугатгач, Бағдодда мударрислик қилган. Бу кезларда Бағдодда Низомия деган мадраса қурилган бўлиб, аш-Шоший унга мударрис этиб тайинланган. Файласуф Абу Ҳомид Ғаззолий, Абу Бакр аш-Шошийлар бир вақтнинг ўзида шу Низомияда дарс берганлар.

Абу Бакр аш-Шоший 1114 йил 25 мартида чоҳаршанба куни Бағдодда вафот этади. Йирик олим бўлганлигидан унинг жасади машҳур Боб ал-Шероз қабристонига, устоди Абу Исҳоқ Шерозий қабри ёнига қўйилади.

Таржимаи ҳол соҳиби «Олимлар чиройи» деган асар ёзиб, уни олим аббосийлар халифаларидан бўлган Мустазҳирга бағишлаган. Шунинг учун уни Абу Бакр аш-Шоший Мустазҳирий деб ҳам аташган.

Олим кейинчалик ўз китобига шарҳ ёзиб, уни «ал-Муътамад («Ишончли») деб атайди. Бундан ташқари «аш-Шофий» («Шифо берувчи») деган асар ҳам яратади. У қонуншунослик соҳасига бағишланган бўлиб, араб олими Абу Иброҳим Исмоил ибн Яҳё ал-Музанийнинг «ал-Мухтасар» асарига ёзилган шарҳдир.

Устоди вафот этгач, аш-Шоший унинг ўрнига мударрис этиб тайинланади. Шунда у киши дастлаб дарсга киргач, устоди курсисига ўтириб араб шоири Абу Таммомнинг шу мазмундаги шеърини ўқийди:

«Жойлар бўш қолганда ҳеч ким мени катта қилиб сайламаса ҳам, ўзим катта бўлиб қолибман. Аммо катталардан якка ўзим қолганим менинг учун оғир мусибат бўлди».

У бу байтни қайта-қайта ўқиб, «Улар кетиб, курсига ўтириш навбати менга келдими?» дея ўзини тутолмай, кўзига ёш олади. Абу Бакр аш-Шоший халифа ва унинг саройида ҳам катта обрўга эга бўлган. 1094 йили аббосийлар халифаси Мустазҳир тахтга ўтиргач, уни муборакбод этишга саройга борган олимлар рўйхатида Абу Бакр аш-Шоший номи ҳам эслатиб ўтилганлиги бунга далилдир.

Шунингдек, тарихчи Ибн Халликоннинг зикр этишича, шогирди Маъдан ибн Касир аш-Шошийга бағишлаб бир қасида ёзади. Унда олимни мақтаб, аш-Шошийни «Фозиллар каъбаси» деб атайди...

Аҳмад ибн Маҳмуд ибн Аҳмад Жамшид Шоший ҳам (XIV аср) ўз даврининг ажойиб олими, яхшигина хаттоти бўлган. У файласуф Тафтазонийдан таҳсил кўрган, кўплаб асарларга шарҳлар ёзган. Жамшид Шоший Тафтазонийнинг «Талвиҳфи кашф ал-асрор ат-тавзиҳ» («Тушунтириш сирларини олиш учун ишора» китобига ҳошия битган. Шу билан бирга у Замахшарийнинг «Кашшоф ан ҳақойиқ ат-танзил» («Қуръон ҳақиқатларини очиш ҳақида») асарини 1358 йили ажойиб насх хати билан кўчирган. Шу иккала нусха Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти китоб фондида сақланмоқда.

Тошкентда кўзга кўринган шоирлардан яна бири XIV асрда яшаган Бадруддин Чочийдир. У умрининг дастлабки йилларини шаҳримизда ўтказган, 1332 йиллар атрофида эса Ҳиндистонга сафар қилган. Бадр Чочий, Бадр Шоший тахаллуси билан ижод қилган бу шоир «Қасидайи шитоия» («Қиш қасидаси»), «Қасидайи сайфия» («Ёз қасидаси»), «Қасидайи рабиъия» («Баҳор қасидаси») каби фаслларга бағишлаб, катта шеърлар ёзган. Унинг ҳақида ҳинд олимларидан Мирҳусайн Дўст «Тазкирайи Ҳусайний»сида шундай деб ёзади: «Мавлоно Бадруддин Чочий Муҳаммадшоҳнинг ўғли Тўғлуқшоҳ даврида Деҳлига келади. У ўзининг шоирлик маҳорати билан бошқалардан ажралиб турар ва унинг девони тахминан олти минг байтдан иборат бўлган».

Шу билан бирга Бадр Чочий «Шоҳнома» деган асар ҳам ёзган. Унинг қасида, ғазал, рубоийлари Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида сақланади. Айрим асарлари эса қўлёзмалари дунёнинг бошқа минтақаларида ҳам мавжуд.

Тарих саҳнасида — Тошкент диёрида ҳам кўп фозил алломалар, ажойиб шоирлар, адиблар етишган, Улар баҳоли қудрат гоҳ ўз юртларида, гоҳо хорижга бориб таълим олишга интилишган, шароитга қараб баъзилари, мисоли Қаффол аш-Шошийга ўхшаганлари илм ўрганиб, ўз юртига қайтиб келган, бошқа бирлари — Абу Бакр аш-Шоший Мустазҳирий кабилари узоқ юртларда қолиб кетган. Аммо уларнинг ҳаммаси ҳам илм машъалини ёқишга интилишган. Илмий мерослари эса жаҳон аҳлини доимо маърифат йўлига чорлаб келган ва бундан буён ҳам чорлайверади.

Абдусодиқ ИРИСОВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги шарқшунослик илмгоҳининг катта илмий ходими.

Бу хушсурат ишчи Қўрғонтепа райони ҳудудидаги пайпоқ тўқиш фабрикасининг зарбдори Раънохон Тожибоева. Касб сирларини пухта эгаллаган, у тайёрлаётган маҳсулот ўзининг сифатлилиги билан ажралиб туради. Ёшлар мураббийси ойлик режаларини ҳамиша ортиғи билан адо этмоқда.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

САҲНА ЯНГИЛИКЛАРИ

Алишер Навоийнинг жаҳонга машҳур «Хамса»сидаги иккинчи достон «Фарҳод ва Ширин» достонини садоқат ва маънавий буюклик мадҳияси деб аташади. У сўз ва мўйқалам усталарининг неча-неча авлодларини илҳомлантириб келди. Комил Яшин ҳам ана шу достон асосида саҳна асари яратди. У Муқимий театрида қўйилди. Буюк ўзбек шоири ва мутафаккирининг юбилейи йилида Навоийноманинг янги саҳифаси очилди, айни вақтда томошабинларга севги ва севилганлар ҳақида ажойиб туҳфа қилинди.

Республикада хизмат кўрсатган санъат арбоби режиссёр Носир Отабоев саҳналаштирган бу асарда Георгий Мушель ва Юнус Ражабий мусиқаларидан фойдаланилган. Уларда меҳр-муҳаббат қудратини тараннум этувчи лирик оҳанглар фожиали оҳанглар билан уйғунлашиб кетади, айни вақтда муҳаббатни на фисқу фасодлар билан, на ғийбатлар билан ўлдириб бўлмаслиги, у боқий эканлиги тараннум этилади.

* * *

Термизда Тошкентлик драматург Маматқул Ҳазратқуловнинг «Қайтар дунё» пьесаси саҳналаштирилиб, томошабинларга тақдим қилинди. У Маннон Уйғур номли Сурхондарё театри саҳнасида қўйилди.

Пьеса турли авлод кишиларининг маънавияти, ўзаро муносабатлари муаммоларига бағишланган. Театр ўзининг бу асарини кўпроқ ёшларга атади ва улар асарни тушунишларига умид қилди. Томоша давомида тез-тез қарсаклар янграб турди. Айрим саҳналар ёшларга жуда кучли таъсир қилди. Кишининг юрагига қаттиқ ботадиган мавзу ўртага ташланган. Биз кўпинча қарияларга нисбатан ҳурматсизлик қилинаётганлиги ҳақида эшитиб турамиз. Саҳнадаги воқеалар йигит ва қизларнинг нозик дил пардаларини чертишга, уларни ўзларига четдан назар ташлашга мажбур этади.

Театр томошабинларга яна бир совға тайёрламоқда. Янги асар— бу гал маҳаллий драматург Шавкат Пардаевнинг «Осмонсиз уй» пьесаси саҳналаштирилмоқда. У ҳам оталар ва болалар муаммосига бағишланган.

(ЎзТАГ).

ҒАЛАБАНИ ҲУЖУМКОРЛИК ТАЪМИНЛАЙДИ

Уч кун олдин Тошкентда бўлган учрашувдан фарқли равишда Москва армиячилари бу сафар етакчи ўйинчиларнинг деярли барчасини майдонга туширишди. Афтидан, улар олдинги ўйинда қайд этилган 1:1 ҳисобидан қаноатланмай, вазиятни узил-кесил ўз фойдаларига ўзгартирмоқчи эдилар. МАСК футболчиларининг ўйин бошланишидан фаол ҳаракатга ўтишгани ҳам шундан далолат берарди.

Мезбонлар шиддати самара келтириб, биринчи бўлимнинг 27-чи дақиқасидаёқ ҳисобни 2:0 га етказиб, олдинга ўтишди. Лекин шу заҳоти Миржалол Қосимов орадаги фарқни қисқартди. У МАСК ҳимоячиларини аросатда қолдириб, тўпни дарвозага аниқ йўллади. 43-чи дақиқада эса Маъруфалиев ҳамда Мақсудов рақиб жарима майдонида дадиллик кўрсатишди ва Мақсудов ҳисобни тенглаштирди.

Равшанки, ўйин 2:2 ҳисобида тугайдиган бўлса, «Пахтакор» икки учрашув натижасига кўра биллур соврин учун баҳсни давом эттириш ҳуқуқига эга бўларди. Буни яхши тушунган армиячилар иккинчи бўлимда жон-жаҳдлари билан ҳаракат қилишди. Ҳамюртларимиз ҳам бўш келишгани йўқ. Улар кўзланган муддаога жуда яқин эдилар. Учрашувнинг 86-нчи дақиқасидагина омад пахтакорчилардан юз ўгирди. Армиячи Файзулин ҳал қилувчи тўпни киритишга муваффақ бўлди.

«Пахтакор» мамлакат чемпиони билан бўлган икки ўйинда ҳам муносиб тўп сурди. Ўйлаймизки, ҳамюртларимиз тегишли ҳордиқдан сўнг, янги мавсумга қизғин тайёргарлик кўришади ва мухлисларини чиройли ўйинлари билан хушнуд этишади.

Ш. АЛЛАМОВ.

Муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

ОЙНАИ ЖАҲОНДА

ЖУМА, 29 НОЯБРЬ

● ЎзТВ I

8.00 «Ахборот».
8.25 «Соғлом бўлай десангиз».
8.35 «Қувноқ эскадрон». Бадиий фильм («Мосфильм»).
9.45 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Нишона».

* * *

18.00 Янгиликлар.
18.10 «Буғу». Мультфильм.
18.15 «Анҳор» қаҳвахонасига таклиф этамиз.
19.00 «Қадрият».
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Ижод саҳифалари». Машраб Бобоев.
21.00 «Ахборот».
21.25 «Маърифатнома» (такрор.).
22.05 Ўзбек куйларидан концерт.
22.45 «Буғдойзорлар оралаб». Бадиий фильм (Одесса киностудияси).
24.00 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

Ўқув кўрсатувлари
10.30 Адабиёт. Алишер Навоийнинг ҳаёти ва ижоди.
11.00 «Набобат оламида». Кинопрограмма.

* * *

АШХОБОД КЎРСАТАДИ:
16.45 «Уфқ». Ёшлар учун программа.
17.55 Янгиликлар.
18.05 «Ғунча».
18.35 «Иқтисодиёт: ҳафтама ҳафта».
19.20 «Тил — халқнинг маънавий бойлиги».
19.50 «Аннапенди».
20.00 «Туркманистон».
20.15 Кичкинтойлар, сизлар учун.
20.30 «Жаннат қуши» фильми ҳақида.
21.00 «Туркманистон».
21.30 Москва. Информацион программа.
22.05 Телетеатр.

● МТ
«Орбита IV»

7.00 «Тонг».
9.30 «Солдат эртаги». Мультфильм.
9.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
10.30 «Эфирда мусиқа».
12.30 ТСН.
12.45 «Демократия». Рига ёшлар театрининг фильм-спектакли.

* * *

15.00 Биржа янгиликлари.
15.30 ТСН.
15.50 «Уч айиқ». Мультфильм.
16.00 «Ён дафтар».
16.05 «Бридж».
16.30 «Байкалда куз». Телевизион ҳужжатли фильм.
16.45 «Ғолиблар».
17.30 «Юлдузлар ёмғири». Ригада ёшлар фестивали.
18.45 «Қизиқувчилар олами».
19.00 ТСН (сурдо таржимаси билан).
19.15 «Рақслар, рақслар, рақслар». Нижний Новгородда бўлиб ўтган «Россия» бал рақслари ижрочилари халқаро танловининг меҳмонлари Андреа ва Хорст Беер (Германия).
19.25 «Инсон ва қонун».
20.10 «Якшанба куни». Қисқа метражли телевизион бадиий фильм премьераси («Грузия-фильм»).
20.30 «ВИД» таништиради: «Мўъжизалар майдони».
21.30 Информацион программа.
22.05 «ВИД» таништиради: «13-31», «Дело», «Музобоз», «Шоу-биржа», «Мусиқа», «Матадор».
01.20 ТСН. Халқаро воқеаларга бағишланган сон.
01.40 «Виждон йўқолди». Катталар учун мультфильм.
01.55 Хоккей. СССР чемпионати. «Динамо» —МАСК. 3-давр. В. И. Ленин номли Марказий стадионнинг Кичик спорт майдонидан олиб кўрсатилади.

● МТ
«Дубль IV»

8.00 «Ишбилармон кишилар даври».
9.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.
9.20 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
9.50 Инглиз тили. «АҚШ оила альбоми».
10.20 Билимдонлар учун машқ.
10.50 «Олис орол сири». Мультфильм.
11.20 «Адам Смит бойлиги дунёси».
12.00 «Бешинчи ғилдирак». Бадиий-публицистик кўрсатув.
13.45 «Дераза».
14.15 Давлат телерадиоси академик рус халқ чолғулари оркестрининг концерти.

* * *

17.30 Т. Шах-Азизованинг мусаллифлик кўрсатувлари. А. П. Чехов. «Уч опа-сингил».
18.30 «Адам Смит бойлиги дунёси».
19.10 В. Девятов куйлайди.
19.30 Кикбоксинг бўйича халқаро турнир.
20.25 Эълонлар.
20.30 Хабарлар.
20.50 Хайрли тун, кичкинтойлар!
21.05 «Иккинчи Рус инқилоби». Олти серияли телевизион ҳужжатли фильм премьераси, 4-серия (Би-Би-Си).
21.55 РСФСР Олий Кенгашининг сессиясида.
22.30 Патриция Каас Москвада.
23.25 Эълонлар.
23.30 Хабарлар.
23.50 Эртанги кун мунажжимлар башоратида.
23.55 Патриция Каас Москвада (давоми).

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «УЗПЛОДООВОШЧВИНПРОМ» КОНЦЕРНИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ, «ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАРИ ЖАМОАСИ.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32 ТЕЛЕФОНЛАР: муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-54-44, 33-16-27, 32-54-42. Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51, 33-54-33. Қайта ишлаш саноати бўлими — 32-54-48. Советлар ва ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими — 32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими—32-56-30. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-54-33, 32-56-37. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54, 32-56-37. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ нашриёт-матбаачилик концерни. 700.000 Тошкент шаҳри. Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткичи —64.602, 68.753 нусха чоп этилади. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 21.00. Буюртма — 6286.